

AKATAPPA

Eylül 2010 - Sayı 129

Aylık Şiir ve Eleştiri Dergisi

ISSN 1305 - 7685

PARAYLA KİTAP YAYIMLAMAK

Parasını şairinin ödediği kitap basımına büsbütün karşı değilim.

Ama burada, bu *ama* üzerinde olduğu kadar, *büsbütün* üzerinde de dikkatle durma, düşünme zorunluluğu var.

Sadece 500 adet basılan en kral şiir kitaplarının üç beş yıl içinde satılıp tükenmediği bir süreçte hangi yayınevi şiir kitabı basmak ister ki.

Bu noktada da parasını şairinin ödediği kitapları yayımlayan yayınevleri devreye giriyor.

Girsin. Ama belli ilkeler çerçevesinde.

Bu ilkelerin en tartışılmazı, bu işi yapan yayıncıların da şiir bilgisine sahip olmaları ve sapla samanı, daha doğrusu taneyle kavuzu birbirinden ayırmaları, şiirle şiir olmayı aynı dizi içinde yayımlamamalarıdır.

Para vererek kitabını yayımlatmak isteyen şairler de buna dikkat etmelidir.

Bu yolla çalışan yayınevleri, genelde, birkaç iyi şairin kitaplarını para almadan basıp aynı dizi içinde şiircilerin kitabını da para alarak yayımlamaktadır. Bu ilkesizlik ya da şark kurnazlığı, üzüntüyle görüyorum ki başka bazı etmenlerle de birleşerek şiirimizi bitirme noktasına sürüklemektedir.

Aynı durum, başta öykü olmak üzere, edebiyatın diğer türlerinde de görülmekte, ama en ölümcül süreç şiirde işlemektedir.

İki yıldır yeni yayımlanan şiir kitaplarını okuyorum ve 250'yi aşkın şairin yeni kitapları üzerine minimal değerlendirmeler yazdım. Başlarken 200'ü hedeflemiştim, olmadı; 250'de bitiririm sandım, yine olmadı; görüyorum ki 2000'ler sonrasında yayımlanan şiir kitaplarının tümünü okuyup yazdım diyebilmem için 1000'i bulmam gerekiyor.

Her ay hem de üçüncü dördüncü şiir kitabını yayımlamış ve bu zamana kadar adını duymadığım yeni şaircik ya da şiirciler keşfediyorum. Hem de bu kitabı ya da kitapları, basbayağı şairlerin kitaplarını da yayımlayan yayınevleri yayımlamışlar.

Şimdi ben bu şiircilerden birinin kitabını okuyup bunların şiirle ilgisi yok, diyecek olsam; adam ya da kadın bana diyecek ki, kardeşim, bu benim üçüncü kitabım, sen kim oluyorsun ki benim kitabıma laf söylüyorsun...

Haklı...

Yapılacak olanı söyledim; parayla kitap basan yayınevlerinin, kötü dosyaları, şiire uzak olanları, iyi dosyalarla iç içe yayımlamamaları gerekiyor.

Maatteessüf!

Hepimiz görüyoruz ki, durum iyiye gitmiyor. Sadece dolaşımdan değil, güçten de düşüyor şiir.

Şiir kitabı yayımlama güçlüğü, şairler ve şair adayları, genç şairler, öncelikle; daha, daha, daha iyi şiirler yazarak, çok sıkı, vazgeçilmez şiir dosyaları hazırlayarak aşmaya

Osman Serhat ERKEKLİ

KİTABE-İ SENG-İ MEZAR

Her alyans vücutta ve ruhta bir yara açar
Ama yalnızlığın yarası derindir

Dağ keçileri tuzu nasıl yalarsa
Ben de yalnızlığı öyle yaladım

Sonra karşıma bir kadın çıktı
Bir kadın daha
Aşkların sonu var
Mezarın yok

Kim söylemiş
Herkes ölüm karşısında yalnızdır

Ama yine de yazabilirsiniz mezartaşıma:
Sevdiği kadınları sonsuz kılan adam burada yatıyor.

çalışabilirler.

Sağlıklarında doğru dürüst ya da hiç şiir kitabı yayımlamayan, ama şairliklerinden hiçbir şey yitirmeyen Dıranas, Tanpınar, Yahya Kemal adlarını sürekli akıllarında tutar, gönüllerinde yaşatırlarsa belki bunun da bir yararı olabilir. -RD

Fatma Akilhoca, Hüseyin Alemdar, Adnan Algın, İsmail Aslan, Nihat Ateş, Onur Bayrakçeken, Arda Cevahir, Taner Cındoruk, Gökçenur Ç., Çağdaş Çetinkaya, İrfan Çinar, Aslı Dağeri, Ramis Dara, Oresay Özgür Doğan, Özkan Dursun, Gültekin Emre, Z. Ersin Erdem, Osman Serhat Erkekli, Gökhan Ertekin, Özenç Esen, Betül Esener, Metin Fındıkcı, Filiz Göğçer, Ecvet Emrah Göktaş, İlker Gören, Kemal Gündüzalp, Muaz Güner, Yaşar Güneş, Arife Kalender, Nesrin Kültür Kiraz, Cihan Oğuz, Yalçın Oğuz, Eren Okur, İbrahim Oluklu, Mithat Önal, Musa Öz, Ahmet Özbek, Seçil Özcan, Seyhan Özdamar, Pelin Özer, Acem Özler, Mehmet Öztekin, Mehmet Öztürk, Türker Özşekerli, Hüseyin Peker, Halil İbrahim Polat, Suzan Sarı, Ali Singir, İlker Şaguj, Kâzım Şahin, Melike Şenyüksel, O. Araf Tekin, Papyon Tayfun Türkkân, Aynur Uluç, Serdar Ünver, Ali Galip Yener, Ahmet Yılmaz, Osman Yoluç, Filiz Zibek.

ROMANTİZMDE SANAT ELEŞTİRİSİ, WALTER BENJAMİN VE ŞİİR

Ali Galip YENER

Walter Benjamin (1892–1940), 2010’da yitirdiğimiz Troçkist siyasetçi ve felsefeci Daniel Bensaid’in deyişiyle “mümkün olan’ın sol kıyısındaki mesyanik beğci”dir. Bu çarpıcı niteleme, Benjamin’in tarih felsefesini besleyen üç kaynaktan ikisine, Yahudi mesyanizmi (gizemciliği) ve Marksizme değinir. Diğer kaynak ise Alman romantizmidir. Benjamin, devrim sürecini ekonomik ve teknik ilerlemenin (veya üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki çelişkinin) doğal bir sonucu olarak değil, felakete götüren bir tarihsel evrimin durdurulmuşu olarak betimler. Ezilenlerin hizmetine koşulan, örgütlenmesi şart olan bir devrimci kötümserlikten söz etmesi onun felsefesindeki sol melankolik tutumla ilişkilidir.

Benjamin’in *Alman Romantizminde Sanat Eleştirisi Kavramı* başlıklı, 1920’de yayınlanmış ve Türkçeye yeni çevrilen doktora tezini kısaca tanıttığım yazıda, romantizmde sanat eleştirisi ve bunun şiirdeki yansımaları üzerinde durmayı da amaçlıyorum. (Walter Benjamin, *Sanatta ve Edebiyatta Eleştiri -Alman Romantizminde Sanat Eleştirisi Kavramı-*, Çev. E. Gen – M. Tüzel, İletişim, 2010)

Benjamin, edebiyata ve şiire genel anlamda şöyle yaklaşır: “Etkisi ne olursa olsun, ister şiirsel, ister kâhince, isterse nesnel, ben edebiyatı genel olarak sadece büyü, yani araçlaştırılmaz olarak kavrayabiliyorum. Evet, insana esenlik veren, en derinlerdeki doğası itibariyle felaketvari olmayan her yazma eyleminin kökeninde gizem vardır (bir kelimenin, bir dilin gizemi)... Sözü, Tanrısal olana, etkili insan eylemlerinden daha uzak olduğuna inanmıyorum; buna bağlı olarak, kendisi ve kendi saflığı dışında, Tanrısal olana götürebileceği herhangi bir yol olduğuna da inanmıyorum. Söz, bir araç olarak, çoğalır.” (Benjamin, *Agy*, s. 14–15) Yazının sınırları bakımından, Benjamin’in okunması ve özetlenmesi çok güç olan metnine, romantik sanat eleştirisi ve şiir hakkında birkaç laf etmek için “araçsal” olarak yaklaşmak gereklidir. Bu kitap, Kant’tan etkilenen bir düşünsel çerçevede, esasen, Fichte’den, bilginin, hatta tasavvurun, nihai olarak benlik ile ilişkiye dayalı olması halinde mümkün olduğu fikrini miras alan Jena Romantiklerinin edebiyat hakkındaki görüşlerine yoğunlaşır.

Benjamin, Alman romantizminde sanat eleştirisine öncelikle sorunu ortaya konuluşundaki sınırlar ve mevcut kaynakların dökümü bakımından yaklaşır. Kitapta, Fichte’de ve erken romantiklerde düşünmenin (reflexion) önemi, erken romantizmin doğa bilgisi teorisi, sanat bilgisi teorisi ile sanat yapıtı ve sanat ideasına yaklaşımı işlenir. Sonsözde, “Erken Romantizmin Sanat Teorisi ve Goethe” adlı makale yer alır. Bu doktora tezi hariç Benjamin’in bütün yapıtlarında şiirsel söz konusudur. O, eleştirinin, edebiyatın asli bir parçası olduğunu romantiklerden öğrenmiştir. Tezinde devamlı yakındığı şey, romantizmin ezoterik (gizemli, mesihçi) yönlerini bulamamak olmuştur. Ona göre ezoterizm, romantizmin tarihsel özünü oluşturur. (s. 15–16)

Benjamin’in ele aldığı kadarıyla Kant, esasen romantik, hatta ezoterik bir Kant’tır. Doktora tezindeki amacı, erken romantizmde esas meseleyi din-tarih ilişkisi çatısında ele almak ve romantikleri anlaşılır bir biçimde yorumlama

zorunluluğunu dile getirip, romantizmin geleneği (dini) kurtaran en son hareket olduğunu ortaya koymaktır. (s. 21) Yine Benjamin’e göre: “Romantikler ve spekülâtif felsefe için eleştirel terimi, her halükârda nesnel olarak üretken, derin ve dikkatli bir düşüncenin ürünü olarak yaratıcı olma özelliği taşıyordu.” (s. 105) O, romantik eleştiri kavramından modern eleştiri kavramının doğduğunu, ancak romantikler için eleştirinin çok ezoterik bir kavram olduğunu söyler. Romantiklerin eleştiriyi “bilgiyle ilgili her şeyde mistik varsayımlara dayanan, sanatla ilgili her şeyde kendi zamanlarının ve geleceğin şairlerinin en iyi sezgilerini yeni bir sanat kavramına masseden bir kavram” olarak algıladıklarını vurgular ve eleştiriyi bu şekilde ele almanın kendi tutumuyla örtüştüğünü saptar. (s. 23)

Michael Löwy ve Robert Sayre, romantizmi yeniden tanımlama ve romantizmin siyasal ve toplumsal çeşitliliğini Marx’tan Lukacs ve Bloch’a kadar uzanan geniş bir yelpazede ele alma girişimine yer verdikleri çalışmada, romantizmin özü gereği antikapitalist olduğunu yazarlar. Onlara göre romantizm: “modernitenin, yani modern kapitalist uygarlığın, geçmişteki prekapitalist, premodern değer ve idealler adına eleştirilişini temsil eder. Romantizmin başından beri ikili bir ışıkla, isyan yıldızının ve ‘melankolinin kara güneşi’nin (Nerval) ışığıyla aydınlandığını söyle[mek mümkündür].” (Löwy-Sayre, *İsyan ve Melankoli*, Çev. I. Ergüden, Versus, 2007, s. 23)

Yazarlar, romantik bakış açısının temel bileşenleri olarak toplumsal gerçekliğin reddini, yitim deneyimini ve melankolik özlemin aranmasını saptarlar. Romantizmin olumlu değerleri olarak ise, mübadele değerinin karşısına çıkartılan, demek ki antikapitalist özellikte niteliksel değerler bütününe vurgularlar. O halde, romantizmin yararı esasen, duyumsallığının derin karmaşasında ve imgeleminin bütün özgürlüğünde kendini sergileyen bireyin öznelliğine ve benlik zenginliğinin gelişimine katkıda bulunmasındadır. Bağımsız bireyleri sosyoekonomik işlevleri yerine getirmeye teşvik eden kapitalist düzende, bireyler kendi iç dünyalarını keşfeden öznel bireyselliklere dönüştüklerinde, gerçekte şeyleşmiş olan kapitalist dünyayla uyumsuz hale gelirler. Bu uyumsuzluğun teşhirinde, aşılma imkânlarının araştırılmasında ve bir bütün olarak öznelğin isyanının vücut bulmasında romantizm, romantik eleştiri ve şiir önemli bir işleve sahiptir. (Löwy-Sayre, *Agy*, s. 32)

Daha önce belirtmiştik: Benjamin’in de tezinde öne çıkardığı bir durum, modernitenin romantik eleştirisinde romantizmin geliştirdiği stratejilerden en önemlisi, büyü bozulmuş dünyaya büyüünü iade etme girişimidir. Burada romantik ironi ve mitolojiye başvuru ile dünya yeniden büyü kılınmak istenir. Erken Alman romantizminde, Schlegel ve Schelling “yeni mit” fikrini icat ederler. Schlegel, *Mitoloji Üzerine Söylev*’inde (1800) esin kaynağını evrenselliğe vardırın sınırsız bir mitolojiyi hayal eder. Bu metin, şiir-mitoloji beraberliğini mutlaklaştırır, mitik-şiirsel içselliğe öne çıkarır ve geçmişe özlemi ütöpik bir maya haline dönüştürür. (Löwy-Sayre, *Agy*, s. 42–43)

Kısaca söylemek gerekirse, Benjamin, Marksist düşünürlerce kurulan Frankfurt Okulu’nun görme biçimleriyle, solun tarihi kavrayış biçimlerinin bile yakasını bırakmayan, çizgisel-sapma göstermeyen bir ilerlemeciliğe tapınan mutlakçı bir tarih anlayışını savunan tutumlar arasında net bir kopma sağlamaya çalışır. Bu konu, M. Löwy’nin Benjamin’in tarih felsefesi üzerine yaptığı nitelikli incelemesinde, *Yangın Alarmı*’nda işlenmiştir. (Bkz: Löwy, *Yangın Alarmı*, Çev: U. U. Aydın, Versus Kitap, 2007) Ele

KIRMIZI KART

çocukluğunun odalarında
kırmızı kart görmüş bir kızdı

amcalar kocaman elleriyle
saçları belinde Nurperiyeye
kara şehvetin göç yollarında
sakal bıyık
ileriye geriye

çıktı sahalara çim yeşili
çınlıyor çınlıyor da alkışlar değil
başına top çarpmış, dengesi eğik
yasak aşklar deniyor, kollarına bilezik
kötü bir şuttur hayatın yüzüne
hakemler aut diyor
içeriye çekiyor içini
içeriye

şekersiz büyüyen o kız
yasaklıydı şerbetine üzümün
sirke sıklı ekşidi hasret
sabret dedi gönlüm, sabret
küfredemez, ıslık çalamaz
yumruğu az gelir öfkesine

yanağındaki kama izine kâkül örttü
sakar günlerin yaşama düşürdüğü
zora alıştı, tırmaladı rüyasını
zar attı şeş beş, yek ya da dü
tüketti ömrünü
etini yiye yiye

hangi odalarda dar yataklar
ellerin erken büyüttüğü bir kızdı
lal duvarların gözleri önünde

aldığım doktora tezinde de bunun izleri görülür. Benjamin'in amacı, teolojik mirası metafizik soyutlanmalara indirgemeksizin somut tarihsel deneyimlerin ışığında yorumlamaktır. Modern eleştiri kavramının temellerinin erken dönem Alman romantikleri olan Schlegel ve Novalis tarafından atıldığını vurgular ve eleştiri sanatı yapıtı düzeyine ulaştıran erken romantiklerin hakkını verir.

Yazının sonunda erken romantizmde Schlegel'in şiir yazma edimi ve romantik şiir sanatı ile felsefi şiir kavramı hakkındaki görüşlerine değinelim. Schlegel şiir yazma edimini, doğanın ben'ine ve dünya ben'ine atfedilen yaratıcı yetenekle büyük bir biçimsel benzerlik içinde olan bir düşünme türü olarak tanımlar ve şiir yazmanın bir ölçüde kendi malzemesini kendisinin yarattığını yazar. Romantik şiir sanatını anlatırken ise, şiirsel duyunun özünü, kişinin kendinden tamamen yola çıkarak etkili olabilmesinde bulunduğunu vurgular. Benjamin'e göre bu ifade, düşünmenin (reflexion) hiçten doğduğu kayıtsızlık noktasının şiirsel duyguyu oluşturması anlamına gelir. Yine bu ifadeler, ileriki dönemlerde geliştirilecek şiirde " lirik ben" kavramını beslediği için önemlidir. (Benjamin, *Agy*, s. 122–123)

ÇAY EVİ

alışkanlık

sımsıcak burgaç yüzü ay çanağı
soyunmuş çürüme
bilgi ve hayat arasında çaresiz liman
fısıltılar asıyor keyifler manzarasına
burada ve orada konuşunca
sardunyalara üzerine
yol gösteren kasketli kuşlar havalanıyor
melankolinin karıncalanan göğsünden

*oysa yıldı değil
penceresiz yazın ince ağzında
o şarkı ve ilke*

kaygı

kuşkulara çember çeviriyor
aklını yutan papirüs
saf bir bulutun peşinde mırıldanmış gövde
olmuş bitmiş her şeyin rahlesinde
düşürmüş kelimelerini
dokunup kaçıyor nervürlü soylu çığıllıklar
eklektik bir tango'nun çıplak teninde
paradigmanın dudaklarına tırmanıyor
ağırbaşlı iyinin süsü

im

tutku sabrı
ölüler yazını üzerine sararmış makale
nefesini tutmuş kalebent düşüncenin
öncülleri koynu longoz koynu aşk

Benjamin, Schlegel'in erken dönem yazılarında şiir sanatında didaktik şiiri önemseydiğini ve felsefi açıdan ilginç olanı hedefleyen ideal şiire "didaktik şiir" dediğini vurgular. Schlegel, bu dönemde şiir sanatı ile bilim arasındaki yapay ayrımı ortadan kaldırmayı amaçladığını öne sürdüğü didaktik şiiri ve hatta romanı da ezoterik şiir türüne dahil eder. Geç dönemde ise didaktik şiiri de roman gibi ayrı tutar; Benjamin'e göre geleneksel bir şiir sanatı kavramını yeniden kurmak için, didaktik şiiri ve romanı izole eder ve düzyazısal şiir türlerinin anlamını kavrayamadan konuya yaklaşır. (s. 173–174)

Kitabın sonsözünde Benjamin erken romantiklerle Goethe'nin sanat teorisine yaklaşımını kıyaslar ve ölçü kavramının Goethe'nin ele alışından farklı olarak erken romantikler tarafından tamamen yadsındığını, romantizmin şiirinin ne kurallı, ne ölçülü olduğunu söyler. (s. 185) En sonda Schlegel'in yapıt oluşturan bir şair olmak istemediğini, temel amacının yaratılmış yapıtı eleştirel işleme tabi tutmak olduğunu yazarken Benjamin, 28 yaşında kaleme aldığı tezinde bundan sonra yürüyeceği yolu da tanımlamış gibidir. aligalipyener@gmail.com

BİÇİM ARAYIŞLARI

Arda CEVAHİR

“Şiirin birimi sözcüklerdir. Şair sözcüklere dayanarak yazar.” Mayıs 1979 tarihli *Yusufluk* dergisinde yayımlanan “Şiirin Birimi Sözcüklerdir” başlıklı yazısında böyle söylüyordu Cemal Süreya. Besbelli ki, Sartre’ın *Edebiyat Nedir*’deki şiir ve düzyazı ayırımından pek etkilenmiştir yazmayı düşünürken. Daha doğrusu, kendi düşünce prizmasından geçirecek Sartre’dan aşırıldığı malzemeyle güzel bir salata fikrinin ışığı *Edebiyat Nedir*’le zihninde parlamıştır. Sartre, bu ayrımı şöyle belirtir: “*Yazar ise tersine, imlemlerle (içerilmiş anlam) uğraşır. Ama burada da ayırım yapmak gerekir: İmlerin egemen olduğu yer düzyazıdır; şiir resmin, yontumun, müziğin yanındadır. (...) Gerçekte ozan araç-dilden bütünüyle kurtarmıştır kendini, ta başından, sözcükleri birer im değil birer nesne gibi gören tutumu seçmiştir.*”

“*Ama yine de sanatlar arasında bir ayırım görmeye çalışırsak,*” diye söze başlayan Süreya, romanın biriminin olay, şiirinse sözcük olduğunu söyledikten sonra çekincesizce sürdürür fotokopyi: “*Düzyazı için, sözgelimi bir romancı için, dil bir araçtır. Bir düşünceyi, bir durumu anlatmak için bir araçtır. Şiirde dil, hem araçtır, hem ortamdır.*” Sartre’ın, sözcüğün şiir için, düzyazıda olduğu gibi anlatımın aracı değil, başlı başına bir nesne olduğunu söylemesine bakarak, Süreya da kerameti kendinden bilip bu nesneyi şiirin birimi etmekten kuşkulamaz. Fakat bütün yanılışı da buradadır; çünkü şiirin sözcüğü nesne gibi görmesi demek, şiirin nesne tuğlalardan meydana getirildiği anlamını içermektedir. Birincide, herkes için geçerli algı söz konusudur; ikincide ise eylemin ta kendisidir dünyaya sunulan.

Eğer şiir sözcük birimlerden oluşuyorsa, bu, birimler arasındaki boşlukları da varsaymaksızın yoksamaktır. Süreya’nın sözleri olgusal bir temellendirme amacına yönelik olmadığı gibi, neyle dolacağı belli olmayan bu boşlukları usundan da geçirmez, içinde oturup entelektüel laflar etmeye izin vermez inşaatının kabalığı. Havaya girmiştir, hepsi bu; tüm derdi de, şiirin, bir olayı, örneğin çakmak taşlarıyla ateş yakma olayını betimleyecek olan düzyazı yazarı yanında, sadece çıkan kıvılcıklar gibi olaylar içindeki fenomenolojik duygu canlılıklarıyla ilgilendiğini söylemektir. “*Şiirin birimi sözcüklerdir*” diyerek açtığı boşlukları yine kendisi doldurur bu yüzden: “*Sözcük aynı zamanda duygudur, düşüncedir, hayatın bütünüdür.*” Ama bu sefer de, sözcük tuğlalara tanıdığı birim olma vasfını bir çırpıda geri aldığına da anlamaz, bir duyguyu gösteren sözcük de, bir birim değil işlev böylelikle, tuğlaları bir arada tutmanın duvar kalıbı şiirin de temelsiz kalıp çökme tehlikesiyle yüz yüze geldiği görülmez olur.

Şiirin temeli konusunda birbiriyle çelişir görünen yaklaşımların sözcüğe gelip dayanmasının, sözcük ekseninde hem kesişip hem ayrılmalarının nedeni de, tümüyle bir birime indirgeme çabasıdır işte. Söz konusu mekanist anlayışlar, şiirin bu sözcük atomlara dayandığı konusunda üstü örtülü bir anlaşma içindedirler; anlaşmazlık, bunların gerçekten şiire temel olup olmadığı değil, birimler olarak yüklenenleri işlevin rolü üzerinedir. Üç önemli bakış egemen olmuştur bu konuda ve bu yaklaşımları, dile getirildikleri döneme damgasını vuran adlarla belirtmek gerekir. Üç kuşak olmuştur sırasıyla: Ahmet Haşim, Orhan Veli ve Cemal Süreya.

En başta, bu atomların birbirleriyle nasıl ilişki kurabildiklerini sormamız gerekecek. Birimler olarak yalıtık halde var olduklarında, bu sözcük-birimlerin aralıklarının nasıl doldurulacağına ilişkin meşru bir sorumuz var demek ki, en

azından bunları kendi aralarında örgütleyen hukuki bir zorunluluk olmalı. Şairin çağrışımsal psikolojisinin buna hukuksal düzlem olduğu düşünülecektir. Ne var ki bilinçli bir düzenlenişin şiirde böylelikle oluştuğu sanısına bir kez kapılırsak, bu da şiiri gerisin geri bilinçdışına atmak olacaktır. Nitekim Süreya işlevselliği aynı zamanda birim de olan sözcüğe yüklerken, Haşim, bunu anlam ve musiki olarak betimler; bu bilinçli düzenlenişe karşı, şiiri bilinçaltından getiren Veli ise, dizgenin diğer bir kanadına yerleşmiş gibidir. Bu yüzden, saydığımız üç bakış açısı da, birbirini hem kesen, hem bütünleyen tarzda, bütünlenişin birbirini çelişkiyle doğrulayan üç uğraşı konumundadırlar. Dolayısıyla biz de, ait oldukları saf şiir geleneği ve mekanist anlayış çerçevesinde, birbirini hem dışlayan hem içerleyen bu üç yaklaşımı sırasıyla ele aldığımızda, türdeş düşüncenin geçirdiği evrime, yadsımla örtüşen şiir anlayışlarının kan bağına tanıklık edebileceğimiz belki de.

1928’de yayımladığı *Piyâle* isimli şiir kitabında yer alan ve günümüz Türkçesine Yusuf Çotuksöken’in çevirdiği “*Şiir Üzerine Bazı Düşünceler*” başlıklı makalesinde, “*Her şeyden önce şunu itiraf edelim ki şiirde anlamdan ne kastedildiğini bilmiyoruz,*” der, A. Haşim: “*Düşünce dedikleri bayağı görüşler yığını mı, öykü mü, mazmun mu ve ‘açıklık’ bunların sıradan kavrayışa göre anlaşılması mı demektir? Şiir için bunları gerekli sayanlar, şiiri tarih, felsefe, söylev, güzel ve etkileyici konuşma (belagat) gibi bir sürü ‘söz’ sanatları ile karıştıranlar ve onu gerçek yüzü ve belirtileriyle seçip tanımayanlardır.*” (Günümüz Türkçesine çeviren: Yusuf Çotuksöken.)

Şairin işinin düzyazıdaki gibi olayları anlatmak olmadığı yönündeki Süreya’cı bakışın köklerindeyiz demek ki, şiiri sözcük birimlere doğru yalıtın görüş alanı içerisindeyiz. Gerçi Haşim, bu tarihte Süreya gibi Sartre’ın etkisinde değildir, onu etkileyen Fransız sembolizmi ve “*şiirin içinde fikir, elmanın içindeki gıda kadar saklı olmalıdır*” diyen Valéry’dir. Kendisi de, “*sıkı bir defne ormanının ortasına bırakılan bal dolu bir porselen kavanoz gibi, anlam şiirin yaprakları içinde gizlenerek her göze görünmez ve yalnız halay ve sözcük öbeklerini, vızultu arılar gibi, dışında ve çevresinde uçturur,*” sözüyle bunu betimler. Süreya’da bir eşine rastladığımız, olay saksısı ortasındaki düşsel çekicilik ögesi, Haşim’de daha önceden mevcut demek ki. Haşim için, “*düzyazının doğurucusu akıl ve mantık; şiirin ise algılama alanları dışında gizlerin ve bilinmezlerin geceleri içine gömülmüş, yalnız aydınlık sularının ışıkları, zaman zaman duyularımızın ufuklarına yansıyan kutsal ve adsız kaynaktır.*” Çok sonraları İkinci Yeni’cilere ev sahipliği edecek imgenin, çelik somutluğunda tinsel, tül soyutluğunda maddi doğası da kendiliğinden çıkarsanmış oluyor böylece. Böylelikle Haşim, şiiri önce mantık düzleminde psikoloji düzlemine, oradan da “*algılama alanları dışına*” yönelmiş bilinçdışına atmakla, sözcükleri dize halinde bilinçli bir düzenlemeye koyacak bilinci de ortaya koymuş olur: Düzenleme öncesi bir düzensizlik, bilinçdışılık var o zaman. Bu durumda da, sözcük tuğlaları “*bir duygu, düşünce, hayatın bütünü*” olarak işlevliğe sürüklemekle birim olma hakkını da aldığımızı göremeyen Süreya gibi, Haşim de, şiire kaynaklık eden asli ögeyi, sözcükleri birleştiren *büyülü akıma* devretmekle, kendini şiirin bilinçli düzleminden bilinçdışına geçirir, “*Dahası,*” der, “*manzumedede elektrik akımı türünden olan şiir akımı bir an kesildi mi, bütün bu ögeler, derhal kendi öz çirkinliklerinin içine düşerler.*” Bilinçli birlik dağılır ve sözcükler, kupa arabasının balkabağına dönmesi gibi, şiirsel akımın kazandırdığı büyümlü biçimden yoksun, maddi dünyada rastlandıkları sıradan hale geri dönerler, *düzyazı malzemesi* olurlar.

Süreya’da olduğu gibi birer birim değil o halde sözcükler Haşim için, imgelemin süzgecinden geçmeleri söz konusu. Şiir, kökeninde yine sözcüklerin yattığı, ama somut gerçekliğiyle

ilgisiz görünen bu sözcük birimlerin birer sezgi aracı halinde düzenlediği imgeler, soyut nesnellikler tabanına yaslanmaktadır: “*Şiirde her şeyden önce önemli olan,*” der, “*sözcüğün anlamı değil, tümcedeki söyleniş değeridir. Şiirin ereği, her sözcüğün tümcedeki yerini, diğer sözcüklerle olacak ilişki ve çarpışmalardan ve gizemli (esrarengiz) kaynaşmalardan ortaya çıkan tatlı, gizli, yumuşak ya da sert sese göre belirlemek ve türlü türlü sözcük uyumlarını dizinin genel gidişine uydurarak, dalgacı ve akıcı; karanlık ya da ışıklı, ağır ya da hızlı duygulara, sözcüklerin anlamı üstünde, dizinin müzikli dalgalanmalarından sınırsız ve etkileyici bir anlatım bulmaktır.*”

Demek ki Haşim, ayakaltındaki taşları birbirlerine degecek sert ya da yumuşak yüzlerine göre uyumluca dizmekle, örme sırasında her sözcüğün duvara nasıl konulacağını da belirlemiş olur. Daha doğrusu, “duvar” biçiminde bir kalıp daha önce var demek ki, bu da bizi gerisin geri kendisinden elli yıl sonraki kuşağın biçim anlayışına fırlatıyor: “*Şiirin birimi sözcüklerdir.*” İmgelemin yaratıcı işlevi de işlevsizlik bu yüzden: Sözcükler, gündelik dildeki kaba hallerinin suluboyayla renklendirilmesi dışında hiçbir başkalaşıma uğrayamıyorlar. Ama duygusal anlamlara doğru, örneğin Süreya’nın dediği gibi, “sözcüklerin birbiriyle bağlantıları ayrı olabilmekte, masa, başka bir şeyi de çağrıştırılabilmekteyse,” bu sefer de sözcükler imgelemi ve şairi yaratıyor demektir. Sözcükler, onlara biçimsel birlik kazandıran büyümlü akımla değişime uğrayınca, anlam da okurun sezgisel izlencine kendini açık etmiş oluyor böylece; sözcükler, onlara kendi anlamları üstünde, dizinin şarkısına uygun bir anlatım yükleyen Haşim için de, imgelemi saf dışı bırakan birer *birey* sonuçta, o da Süreya gibi kendisini şiirin dışına, bilinçdışına sürüklenmekten alıkoyamıyor. Sözcük, anlamı açığa çıkartacak sezgiyi harekete geçirmenin aracıdır şu halde, “*Sözcük değişimleri ve uyum kaygıları arasında ‘anlam’ karanlıklaşırsa, ‘ruh’ uyumun lezzetiyle onun yerini doldurur.*” sözcüğün bütün varoluşu da bu işte: Anlamla sezgi (ruh) arasında vızıldayan arı gibi uçuşmak. Böylelikle, sezgiyle anlam arasında edindiği kanat saydamlığıyla, sözcük de, içerdiği anlama göndermesiyle maddi, sezgiye yakalanmamasıyla da soyut bir kütle şu halde, ortaya çıkan dize de, sezginin kütleler arası uzaklığı kısaltıp sıkılaştırdığı donuk bir tablo sonunda. Sezgiye kendini bırakan imge, sözcükler arasındaki mesafeyi daraltır ve dizeyi sıkılaştırır, bu yüzden de Haşim için, “*kırmızı çiçekli kara defne ormanının bütün gizi bu gümüş kanatların sesindedir.*” Dahası, bu yapının dışında hiçbir şiir yoktur, olduğu iddia edilenler şiir olmadığı gibi, edenler de şiirin yabancılarıdır.

Şiiri, ele aldığı sözcüklere kendi yöntemlerini uygulayarak oluşturan bu heybetli bilincin karşısına onunla aynı görkemde, manaya yönelmiş bir rakibi olarak çıkar O. Veli. 1941’de Melih Cevdet ve Oktay Rifat’la şiirlerini topladıkları *Garip* adlı yapıta yazdığı önsözde, sözcüklere uyarlanacak yöntemler içermeyen vezinsiz ve kafiyesiz bir şiir anlayışıyla dikilir kendinden önceki şiirin karşısına: “*Mısracı zihniyet,*” der, “*bize, mısraların olduğu gibi, onun parçaları olan kelimelerin de tetkiki, tahlili imkânını verir. Kelime üzerinde düşünmek, onun, güzelliğini, yahut çirkinliğini tespitte çalışmak; şiire, kelime halinde, soyut bir ‘şiir unsuru’ anlayışı getirmiştir.*”

Kelimenin şiire malzeme olması şiir için bir kazanç da değil üstelik, şiirde bütünlüğe inananlar bile mısralar arasındaki boşlukları görmezden gelebilecekleri gibi, bunları manayla doldurmayı yeterli saymaktadırlar, Veli’nin tüm karşı çıkış nedeni de bu parçal ve devinimsiz yapının mekanizmi bu yüzden. Kelimeleri edalı biçimde şiire yerleştirmek ve bunun dışında kullanım biçimlerini şiir dışı saymak, şiir dili ve gündelik olarak dili ayırmak, her edasız söylemi şiir kabul etmemek gibi her gündelik olmayan söylemi de şiire yoldaş sayma tehlikesidir, edalı sözcükler sözlüğünden kurtulmadıkça

“şairane”den kurtulma olanağı da yoktur, şiire yeni bir dil getirmenin tüm çabası da bu kurtuluş arzusundan doğuyor zaten:

“*Şiir öyle bir bütündür ki, bütünlüğünün farkında bile olunmaz. Sıvanmış, boyanmış bir binanın tuğlaları arasındaki harcı göremeyiz. Bina tamamıyetini ancak bu harçla temin ettiği zamandır ki, onu teşkil eden tuğlaları teker teker görmek, onların vasıfları üzerinde düşünmek fırsatını elde ederiz.*”

Bütünlük kaygısı ve söyleminin tündengelimsel parlaklığına karşın, Veli de çeliştiği anlayışı doğrulamaktan kurtulamıyor; tuğlaların sıvandığı harcın da, Valéry’nin elmada saklı gıdasıyla, Haşim’in defne ormanı ortasındaki bal dolu kavanozundan farkı yok çünkü. Öte yandan, bütünü parçalara indirgemeye dönük, üstü örtülü anlaşma da gün gibi açık. Harcın atılmasıyla birleşip duvar oluşturmalarından başkaca değişiklik olmamış, Haşim için taşlar birleşince mana oluşuyordu, Veli’de ise mana tuğlaları bir arada tutuyor. Bütüne ilişkin tündengelimsel kaygı da, sözcük temelli tümevarıma gidecek yolu düzenleyen hukuki fon duvarı, sözcüğün şiirin temeli olduğu yollu düşünce de yadsımakla doğrulanmış oluyor böylece, sözcüğün şiire temel olduğundan başka bilinçli düzenleme yoktur demek ki. Veli’nin tutumu meseleyi şairce ele almaya uzaktır. Haşim gibi şairce bir bilincin değil de şiir yazan bir adamın metafizik türden sorunları gibidir bu dertler. Onları, aynı kalıba, biri dış yüzeyinden yani sözcüklerden, diğeri girintili ve manayla dolacak iç yüzünden bakmaları bir tek ayırır. Daha doğrusu edebiyat köşkünün bilinç katında buyur edilecek köşe başı kalmamıştır; bilinçaltına inmek ve orayı bilinçlilikle dayayıp döşemekten başka yolu yoktur Veli’nin. Süreya ve Haşim’in aksine, o, İngiliz Marksçı yazar Caudwell’in etkisinde gibidir:

“*Bugüne kadar burjuvazinin malı olmaktan, yüksek sanayi devrinin başlamasından evvel de dinin ve feodal zümrenin köleliğini yapmaktan başka hiçbir işe yaramamış olan şiirde, bu değişmeyen taraf; müreffeh sınıfların zevkine hitap etmiş olmak şeklinde gerçekleşiyor. Müreffeh sınıfları yaşamak için çalışmaya ihtiyacı olmayan insanlar teşkil ederler. O insanlar geçmiş devirlerin hâkimidirler. O sınıfı temsil etmiş olan şiir lâıyk olduğundan daha büyük bir mükemmeliyete erişmiştir. Ama yeni şiirin dayanacağı zevk, artık, azınlıktaki o sınıfın zevki değil. Bugünkü dünyayı dolduran insanlar yaşamak hakkını sürekli bir didişmenin sonunda buluyorlar. Her şey gibi, şiir de onların hakkıdır, onların zevkine hitap edecektir. Bu, söz konusu kitlenin istediklerini eski edebiyatların aletleriyle anlatmaya çalışmak demek de değildir. Mesele bir sınıfın ihtiyaçlarının savunusunu yapmak olmayıp sadece zevkini aramak, bulmak, sanata onu hâkim kılmasıdır.*”

Kulağa hoş geliyor. Ne ki grevdeki işçilere saz çalmak da, olaylar içindeki duygu kıvılcımlarına bakan Süreya ile şiiri düşünceden yalıtıp felsefe, öykü ve düzyazıdan ayıran Haşim’in musiki kaygısıyla aynı kapıya çıkıyor. Edasındaki cezbe kapılmıyor diye sözcükleri boyayan şairaneden, az önceki şikâyet niçindi öyleyse? İşin ambalajına kanmanın doğurduğu anlamı gözden kaçırma tehlikesi niye bir anda kayboldu? Sonuçta sanat da, aşağı türden de olsa bir sınıfın zevk meselesi, yani burjuva estetik bir tutum yine, Veli’nin tavrı da, yenisini, yığıldığı duvarın malzemesiyle arka yüzden örmekten öteye gidemiyor.

Gerçekten de kendini karşı da çıktığı bu bilincin dışına atmaz Veli. Değilse bu bilincin dışında bir Nâzım Hikmet şiiri de mevcuttur. Anı imgelerin içinde yer değiştirip oynadığı Bergsoncu bilinç gibi, suda yüzen karpuz kabuğundan farksız, bilinç içi bilinçdışılıktır onunki, yöneldiği bilinçaltı, şairin içyaşamıdır aslında. Şiir, vezin ve kafiyenin dışına atılmak, kendiliğindenliğe bırakılmak ister, daha sonra Dağlarca’daki yazmadan olunacak şairlik olarak, koşulsuz bir özgürlük ister. Ve aslında, şiir, her ikisinin de ortak çıkış noktası olarak,

VEDA BALOSU

ağır aksak dans ettim aranızda
hiçe kadar sayıp içimden
yol almadan başladığı yere dönen
dans da değil körkütük bir yalpalamaydı

yeni bir cennet ararken eskisini yitirdim
bir bozkıra düşmüş gibi
her dokunduğum kadında
düş kırıklarımı kalbimin altına ittim
su değmemiş yüzümle toprak görmemiş alınımla
kurtarmak bir mucizeydi ruhumun
paçavralarını ateş çemberinden

arkamdan konuşulmadan
dahası uydurulmadan
isterdim maskelerime yüzümü geçirip
çağırıldığım baloya bilerek ters kapıdan
son dansa özürsüz gecikebilmeyi
kırmızı ışıklara yakalanmadan
ayaklarına dalaşıp gecenin
en süslü tadınızı kaçırabilmeyi
düşürüp merdivenlere harflerimin tekini

hangi suyu bulandırdımsa boğulup
hangi hançeri köreltimsen kesilip
asılıp hangi ipi kopardımsa nedensiz
hangi kalbe kriz hem zehir oldumsa sevilip
ama un beyaz ellerimle ölebilmeyi

tinselliğin yaşamdaki yerini göstermenin maddi aracı durumuna gelir. Harcı duvarın bütününe sıvaması gibi Veli bilinçaltını da gerçekliğin bütününe dek yayar, kendini gerçeküstüçülükle ilişkilendirmesi de bu yüzden:

“Bizim, kendi hesabımıza, bu hudut genişletme işinde ele geçirdiğimiz ganimetlerin başlıcaları arasında saflıkla basitlik var. Şiirlik güzeli bunlardan çıkarma arzusu, bizi şiirin en büyük hazinesi olan, insanı hayatının bütün safhalarında kurcalayan bir âlemle yakından temasa sevk ediyor. Bu âlem de bilinçaltı. Tabiat, zekânın müdahalesi ile değiştirilmemiş halde, ancak burada bulunabiliyor. Keza insan ruhu burada bütün giriftliği, bütün kompleksleriyle, fakat ham ve iptidaî halde yaşıyor.”

Her şey şiir, şiir de her şey oluyor demek ki böylece, doğanın gerçekliği, bilinçaltına görünmekle tinsellikten başka bir şey olmadığı gibi, her şey de bilinçaltından sinen bu tinsellikle, yani şiirsel aşkla kaplanmış durumda. Ama şu da var: Her şeyi kendi dilinde algılayan bu bilinçaltı, kendiyi aynı doğaya bürüdüğü dış dünyadan kendini bilinçlilikle nasıl ayırabiliyor? Buna bulduğu çözüm de yine burjuva idealist bir yaklaşımdır: *“...tabii şartlar içinde bilinçaltını yazı haline getirmemiz imkânsızdır. O halde imkânsız olan bu hâli melekeleştirme kalkmak büsbütün lüzumsuz bir gayret*

KIZGIN KAPI

Sonlarıydı artık
Başlangıçta ne kadar da korkmuştuk
Bitiyordu işte

İkimizdik ve sayıklayan dudaklarımız
Göğe gök kuşa kuş ağaca ağaç
Diyebiliyordu artık

Gözlerimiz vardı
Bakabiliyorduk ufka
Doğan güneşe batan güneşe saf buluta
Geceleri aya

El ele tutuşabilmek...
Ellerimiz olması gerekiyordu
Ellerimiz de vardı artık

Sarılmak için kollarımızı
Kavuşmak için umutlarımız
Özlemek için yüreklerimiz
Vardı

Bir kapıdan geçtik sanki
Kızgın bir kapıdan

Dillerimizde dondu söz
Gözlerimizden aktı bebeklerimiz
Ellerimizde kurumuş ellerimiz
Kollarımız ölümlerimizi sarmış
Artık

sayılmaz mı? Muhakkak ki, bu meleke bilinçaltını boşaltmak melekesi değildir. Olsa olsa bilinçaltını taklit etme melekesidir. Bilinçaltında bulunan şeyler nasıl şeyler? Onu bir san'atkar bir âlimden çok daha iyi, çok daha derin hisseder. Eseri de bu hissedişin taklidinden başka bir şey değildir. Sanatkâr mükemmel bir taklitçidir.”

Demek ki bir kere güncel olayları ve gerçekliği şiir dışına atmakla, ortaya çıkan eser de, sanatçının gördüğü bir sanrı demeti, şiir de bilinçaltının dünyaya vuran gölgesi böylece. Eğer şiirde vezin ve kafiye karşı çıkarak, görece yalın bir dil arıyorduydu, işte bu, dünyayla bilinçaltı arasındaki eşdeğerliliği katıksız ve aracısız bir ilişkide ortaya koyma isteği idi. Sonuç olarak, Veli de, tıpkı Haşim ve Süreya için olduğu gibi, dil ve dünya arasında, sözcüğü şiirin atomu sayan birimci psikolojizmi resme katmakla, onlarla aynı öze sahip bir üçüz olmaktan başka bir yere varamıyor. Ne var ki tanık bir bakış bulunmadıkça birbirleriyle önce-sonra ilişkisini de sürdüremeyecek olan bu birimler, her üç şiir türünün de birbirine göre öncelik ve sonralık ilişkisi bir yana, özyapı yönünden de, bir birimin öteki birimle devinimsiz ve dışsal biraradalığı biçiminde bakışımıza görünümlemlenirler. Her üç şiir türünde de birimler, aşkın ve olgusal olarak tuvale yansır ve Heidegger'in dünya ortasındaki Dasein'i gibi, çiçek saksıda, saksı masada, masa odada olarak devinimsiz ve dışsal bir ilişki içinde resmedilirler.

**YATILI MİSAFİR
YA DA KORKUNUN EVİRDİĞİ TUTKU**

Adam çışı gelince kalktı kadın susamıştı
Holde karşılaştılar, tek kelime konuşmadan
öpüşmeye başladılar. Göğsünü kavradı adam.
Kulağı öpülünce başını geri attı ve elektrik
düğmesine dokundu kadın. Işık yanınca korkuyla ayrıldılar,
ve gülmeye başladılar. Döndüler,
daha soğumamış yataklarında eşlerine sarıldılar

Adnan ALGIN

BENDE

bana müsaade, ferdim ya, hür irademi mimlemeyin
haytalığıma kafanıza göre tuzaklar biçmeyin
boşluk koyup gideyim, şart değil hani
beni bende çözmeyin...

bu bir mabeyn; hayat ile ilelebet benim oramda
oram dedim diye verip veriştirmeyin
tahammül mülkünü hülagu yıktı
yetiştir, siz ellemeyin...

verin beni fırın ruhlarınıza
sırma olsun saçlarım ıstırahınıza
badem gözlerimden söz edin fasillarla
nezaketen plastik fasillarda...

neyim var ki neyimden maada
callas dudağımı büktü, menuhin kulağımı
ben miyim bu kısa metraj akrepte zaharya
manda gibi yürek var bu hülyada...

yazdım da yazdım, bi' baktım bıkmışım
gamzelerine sığınır kurt kapanındaki dilim
kristalleşir aksakallı akşam
hırpanidir hayat, kopartır aşkın düğmesini

ne belaymış insan olması
insan olurken kalbin kiri pası
hurda şimdi bedenim göğün yüz vermediği
hurra şimdi kemiklerime toprağın imrendiği

bu değil yazı, bu değil vefa, bu değil tarçın
“di boozaaa” nidalarının avucuma akışı
alışamadım çakallara, ah ipince gecelerimiz
kırmızı odaların pusu kurduğu etten hayallerimiz

bana müsaade, derdim var deryamdan büyük
derdim hep derman tökezlerken zaman
omzumda taşıdığım kalbim, herkese yük
aykırıydı, ahlaka mugayirdi allahtan

hayatınızın hatasıdır sırlı gülüşüm
katliamlar, reklamlar, reytingler pür neşe
ecel süngüsü tenimde sürgün
bakın, yazıyı da kanatıyor işte

AV MASALI

i

göğsüne yanağımı dayadığım dağ
kır yollarını aralardı,
dilimin rüzgârıyla
lehçe lehçe mekân sorduğum her kuytuda,
gömleği soyunan Gevherengin,
su içmeye inen ceylandım
avcısına av, avına avcı heves...

ii

ala durmuş bir zamandı
kaşı yay, kirpiği ok kılan,
gülü, bülbüle soran vakitti.

kör yaşamış gözlerin
gün suyuyla açıldığı,
nâra dönüp yollara düştüğü
kaybolduğumuz o ormanlarda,
benim için adımları vardı
toprağımı yaran adımların
benim için adları,
biliyordum
çalkalanmış içimle
hayatta kaldığım yere gelmiştim
o dalgın suya bakmaya,
yüzünde kelimelerini okuduğum, yaraya.

iii

yedi uyku uyudum orada
yedi kapıdan geçtim, yedi aralık rüyadan
uyku siyah tülbendini çeker çekmez yüzümden daha
remil atmışçasına aklımdaki gize
anlamıştım
üstüme yarılmıştı dağ
kalbime saplanmıştı ok.
güvercin suretli aynada
ilk vuruşumdu bu üstelik
yüzümün ona ilk kavuşması.

iv

canımın dışındaydım artık
yarası taze ömrümün toprağında
ırmağa koşabilsem, kanımla akardı
vadinin içine çağırın derinliğine uçabilsem
dağılırdım pul pul
kalbimi çatlatan o kavurucu yangınla.

kımıldamadım bile
bakakaldım avcıma,
sordum:

ey dudakları mühürlü güzel ölüm,
yakalandığım av,
göğsümde tuttuğum son nefes,
bana yanlısımı söyle n'olur
bana canıma ettiğimi söyle!

İbrahim OLUKLU

Sincan İstasyonu dergisinin Temmuz 2010 tarihli sayısında, “Kemal Kılıçdaroğlu Bir Şiir Eleştirmeni Olsaydı...” adlı, yazarı belirtilmeyen; ama dergi adına edilmiş sözle kurulan bir “başyazı” yayımlandı.

Buradaki sözü, polemik/tartışma yaratmak amacıyla değil, “eleştirel söz” kurgusu içinde irdeleyeceğim.

Yazıda şöyle bir seyir izleniyor:

Başlangıçta söz, CHP’nin yeni genel başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun kimliğinden hareketle kuruluyor; sonrasında edebiyat/şiir eleştirmeninin nasıl olması, neler yapması gerektiğine doğru geliştiriliyor.

Ben de yazacaklarımı, eleştirel söz kurgusu içinde, böyle geliştireceğim yer yer alıntıya başvurarak.

“Kemal Kılıçdaroğlu’nun sadece CHP’de değil, ülke genelinde estirdiği umut rüzgârına bakınca, aklımıza edebiyat, şiir dünyamızda da buna ihtiyaç duyulduğu geldi. Bu şahsın kamuoyu nezdinde belirginlik kazanan dürüst kişiliği şiir ortamımıza sirayet edebilseydi nasıl bir tablo çıkardı ortaya?”

Kemal Kılıçdaroğlu’nun hangi özelliklerinden çıkılarak seçildiğine bakalım öncelikle:

Bu kişi, “sadece CHP’de değil, ülke genelinde bir umut rüzgârı estiriyor” ve “kamuoyu nezdinde belirginlik kazanan dürüst bir kişiliği” sahip. Yazının ilerleyen bölümlerinde de Kılıçdaroğlu’nun özellikleri üzerinde duruluyor; ama oralarda daha çok şiir eleştirmeni, şair ve şiirle ilişkilendiriliyor söz.

“Umut rüzgârı”na ve “dürüst kişiliğe” bağlanarak sözü edilen kişi, bundan sonra, “şiir eleştirmeni olsaydı” denilerek konu ediliyor. Orada da nitelikleri şunlar bu kişinin:

“Adalet duygusunu sıkı sıkıya koruyacak, bazı taşları yerinden oynatacak ya da yerine oturtacak; yazılanın edebi değerinin yanına şairin kişilik değerini de katacak, şiirle şairin etle tırnak gibi görülmesini sağlayacak; dik duruşlu olmayı modası geçmiş şair tabiatı sayanların yüzlerine zorunlu bir ayna tutacak; eş-dost, kafa-kol ilişkileriyle belirlenen şiir ortamına bir çekidüzen verecek; sapla samanın, asıl ile sahtenin ayrışmasına katkıda bulunacak.”

Yazının bundan sonraki bölümlerinde söz, yine Kemal Kılıçdaroğlu’na bağlı kalınarak, şiir eleştirmeni kişiye doğru evriliyor şiir ortamının halinden hareketle. Oraya yeniden dönmek üzere, örnek kişilik olarak seçilen Kemal Kılıçdaroğlu’nun geçmişine dair başka bir ayrıştırma denemesi yapalım buradaki ayrıştırmayı unutmadan:

Bilindiği gibi Kemal Kılıçdaroğlu’nun birikiminde, çok gerilere gitmeden söylemek gerekirse, 657 sayılı Devlet Memurları Yasası var her şeyden önce. Yine bu birikimde bürokrasi deneyimi de çok önemli. İkinci dönemini yaşadığı milletvekilliği de bunu içindedir. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimini kaybeden aday da orada. Ayrıca Kılıçdaroğlu, Deniz Baykal’ın onayıyla parti içinde yöneticilik de yapmıştır. Milletvekili dokunulmazlığı içindedir istemese de. Kılıçdaroğlu’nun CHP’nin genel başkanlığına seçilişi de büyük oranda Deniz Baykal’ın yaşadıklarıyla şekillenmiştir. Oraya seçilirken de CHP’den kurultay onayı almıştır yine aynı kişi. Yani kendi alanında, şöyle veya böyle denilebilecek, bir gelenek tarafından seçilmiştir. Memuriyeti döneminde CHP’nin üyesi bile olmamıştır. Elbette yasal çerçevede olamazdı da. Kılıçdaroğlu’nun aile yaşamı içindeki sessizliğini de eş anlattı bildiğimiz gibi.

Sözü edilen “umut rüzgârı” ve “dürüst kişilik”, aynı zamanda bunların da içinde oluşmuştur. Bir başka deyişle orada

UZADUYUM

yeminlere katılmış suya vardım
yırtık çocuk terliklerinden
yalın akşamalar topladım

akşamsefası
gün yorgunu esen yelden
annelerin göğsü kadar
sözler içler acısı

ıslak güncelerden yapraklar
bugünlerde kimi düşündüysem
çağırdığımı sana söylemedi mi?

ürperirsin
iğne deliklerinden baktıkça
sesimi rüzgâr getirmiş olmalı
öp sonra bırak avucuna

atanma, onay, seçilme, seçimi kaybetme de vardır. 657 sayılı Devlet Memurları Yasası ve bürokrasi de yer alıyor.

Bu ayrıştırmadan sonra şöyle bir bireşim kurulabilir:

“Umut rüzgârı estiren” ve “dürüst kişilikli” bu kişi, yazacağı eleştiriye “İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimini kaybeden, Deniz Baykal’ın seçimiyle parti içinde yönetici olan, yıllarca memurluk ve ona bağlı bürokratik yapan, kurultay onayıyla genel başkanlığa seçilen” özelliklerini de katacaktır. Hele bu kişinin bir parti kimliği var ki... Bu kimlik onu her zaman belirli sınırlar içinde tutacaktır. Dünyayı, edebiyatı, edebiyatın içinde şiiri ele alışı buna göre de şekillenecektir.

Yazıda, ayrıca eleştirmenin, şiir eleştirmeninin neler yapması gerektiğine, şiir ve şair ortamımıza da değiniliyor. Sözü, şiir ve şair ortamımız üzerinden sürdürmek de mümkün; ama sözü, şiir eleştirmenliği üzerine kurulduğu için oradan sürdürüleceğim:

Burada, siyaset ortamından seçilen bir kişilik üzerinden, “şiir eleştirmenliği”ne bindirme yapılıyor. Ayrı disiplinlerden alınan örnekler aynılaştırılmaya çalışılıyor. Çalışılıyor; ama disiplinlerin kuralları / doğası bu aynılaştırmaya izin vermiyor. Bu aynılaştırmanın olmazlığı, sözün içinde de “Kılıçdaroğlu Şiir Eleştirmeni Olsaydı...” başlığında/cümlesinde başka bir biçimde bulunuyor. Burada yüklem, “olsaydı” denilerek şart kipiyle kurulmuş. Bilindiği üzere, şart kipi, insanın eyleyişini anlatmaz. Onda zaman ve eyleyiş yoktur. Zaman ve eyleyiş haber kiplerinde vardır. Eleştiri de bu kiplerle söz alır. Söz, aynılaştırmayı kuramadığı gibi, dilsel yapılandırma düzeyinde de bir tutarlılığa ulaşamıyor. İsteklen(dir)me düzeyinde kalıyor.

Eleştirel söz, böyle bir bindirmeyle veya isteklen(dir)meyle değil, eleştirmenin dünyadaki / edebiyatımızdaki tarihselliği / disiplini içinde kurulur. Böyle kurulduğunda, elbette başka noktalara ulaşır. O zaman şiir eleştirmenliği hakkındaki söz de, neden roman, öykü, deneme, söyleşi, mektup vs eleştirmenliği değil de şiir eleştirmenliği konusu da ayrıca irdelenebilir, salt moral değerler üzerinden edilmez ve bir nesnellığe çıkar. Yine orada, bir sınırlama içinde söylersem, Namık Kemal’den günümüze şiir eleştirisi yazarların hakları teslim edilir; adlar kolaylıkla verilir, onların yaptıkları üzerinde konuşulur.

Eren OKUR

Suzan SARI

KİTABI KAPATAYAT MAK!

karageceden esen dal:
korkuyorum osman insanlar çok var
bir plaj düşün ölü çocuklar plajı paralı
ölüleri paralı bu memleketin memduh
galatada ayaklarını yıkatıyor üstad ben
urlamalardayım hâlâ

hâlâ bilmediğim lisanlar var mahmut
keremeti kendinden mahsul: devlet malyeme enstitüsü
izinle ben işe de başvururdum turgut
soba borusu gibi: sevmek
canavar: ceset
araba: kaput
oysa dut yemiş bülbüle kafes lütuftur!

evet angut ve daha güzel çocuklarımız da olacak
en azından bizden bizi soracaklar eminim
bu da güzel yabangözlüm cemalım he mi?
âşıkısan varsın öyle ya kuduruyoruz biz
ah biz milenyum divan şeyleri ne çok ağlıyor
bir bilsen lisede okumazdın dostoyevsikimiz!

karageceden şevk et!
lazca yalanıyor su
kıyıya çırpınıyor bu deniz
faşistsin
faşistler
faşistiz necip!

ayrıca:
kitabı kapatayattım son kez:
çok ağlıyorum ben çok!

Seçil ÖZCAN

YAZARKASA

“Ben bu kulaklara göre ağız değilim.”
Nietzsche

efendiliğin lüzumu yok perdesi açılıyor
korkakların arsızlığında kuyruk acısı.

çekilin önümden yüzmeyi öğreneceğim
yüzünüzü kat kat sıvamış dilinizle
yılan, deliğinden uzun

ağzımıza salıncak kurmuş yalan
pervaneleri ateşe sürer

cesaretin tasmaını çıkardım
yetişemezseniz el sallayın

afyona gerek yok
hepinize kaymak lazım

TÖREN PROGRAMI

serin rekabet. ve kıyım günleri başladı
seni tutmak karşımda açılış şöleni
tıpkı devlet kurumlarındaki gibi
açılıştan önce kapılar alışmıştı kapanmaya

sayılmayan o aralık
açılış ve açılış arasında
bir de kışı anımsatmasıyla
en kıymetli parçası bu sezonun (bkz. deep winter)
diyakronik mevsim tespitlerinin tam olamayan sırası
(ayrıca bkz. şiirde bkz. vermek)

tüm konuklar gülümseyebilir start verildi
başlamak verilemeyeceğine göre
saniyenin onda biri gibi bir sürede kaybolacak alkış bitince
ama yine de
herkesin mutluluğu kalmalı
değer bu benimki bu
birgerçek gerekiyor herkese artık-değer
herkes mutlu olmasın pekiyi
mutlular kalmalılar ama
benim iyiliğim için

gündüz ne olduysa oldu
günün ortasında özür dileyeceğine
iyi geceler de

güncel alıntılarla dinleyici yakalamaya kalkıyorum her törende
izlemediğim bir filmde bu
insanlarla arası iyi olmak kelimelerle yani
ayrılabilseydi bunlar arasından seçeceğim
gözünde düştüğüm yerde bu şahane kalabalıkta
ikisini de beceremediğim için
yine de alıyorum

ben var ya çok doğalım
yaşlanmaya yer arıyorum, söylüyorum bunu üstelik
bu aralar menü okuyorum

benim dediğim seninkinin üstünde
durmuyor yolda
kendiliğinden kestirme deme bu yolda
gün kurtarma formülünü buldum
bırakılmış bir şeyi bulur gibi
fazlası değil
sözlerden hayat kurma ile
bağ denenin gittiği diğer uç arası
biliyorum kaç salak çeker yani
kendiliğinden kestirme deme buraya diye
gittim mi diyeyim
gizli değil yazılmamış da
o utançla

ters insan denir buna
arada giysisiz olduğunu saklamayan bir tür
saklamamak vurgulu
yalancılıktan yazdım öyle

ŞİİRCE-POETİKA YAZILARI ÜZERİNE

Kemal GÜNDÜZALP

Eylül'de geldim işte. Françoise Sagan ne güzel demişti, *Merhaba Hüzün* diye. Merhaba zaman! Hoş bulduk sevgili güz...

Şiir yazmaya başladıktan yaklaşık üç yıl sonra ilk düzyazımı yazmıştım. Şiir yazmak kolaydı da, yazı yazmak öyle zor geliyordu ki. Basit bir şiir çözümleniydi. Elbette o yaşta (bir ortaokul öğrencisi olarak) ancak kendi şiirim ve henüz oluşmamış şiir anlayışım çerçevesinde. Acemiceydi, ama hâlâ severim, ilk yazı olduğu için. Bu aynı zamanda yayımlanan ilk yazım da oldu.

Şiir yazma sürecinde, hep şunu düşündüm: Şiir yazan her insan, şiir üzerinde düşünmeli ve gerekirse yazmalıdır. Gerekirse ne demek, mutlaka yazmalıdır. Başka türlü kendi şiiri ve başkalarının şiiri üzerine düşünce oluşturması, kendi şiirini geliştirmesi ve ötekilerinin şiirlerini kavraması ve yorumlaması güçleşebilir. Bu tür yazılara da nasıl ve nereden aklıma geldiye, en azından şimdi anımsamıyorum, sonraki yıllarda *şiirce* demeye başladım. Her ozanın kendi şiiri ve şiir anlayışı bağlamında bir şiirce geliştirmesi düşüncesine de buradan varmıştım. Çok sonra, bu tür yazılara “poetik” denildiğini öğrenebilmişim.

Dergilere şiir gönderince, birçoğu şiir yerine yazı istemeye başladı. Başka insanlardan da isteniyor muydu, bilemiyorum. Bunun iyi bir şey ve ozan açısından olumlu olduğunu düşünmüştüm. Ne var ki, bir süre sonra adınız “yazı yazan”a çıkıyor, hatta ozanlar kitaplarını “armağan” ederken “eleştirmen” bile demeye başlıyorlar. Biraz sevinirken, şiirinizin geride kaldığını düşündükçe üzülyörsünüz. Ancak ciddi biçimde şiir yazan, bunu sürdürmeyi düşünen bir insanın Türkiye benzeri ülkelerde “eleştirmen” olmayı düşünmesi kolay değildir. Zaten bir de yazınsal ortamda geçmişinde şiir de yazmış, ama erkenden bırakmış bazı eleştirmenler nedeniyle, yaratıcı yeteneği gelişmemiş kişilerin eleştirmen olduğu yargısı vardır. Bunun salt yetenekçilerce uydurulmuş kör bir inanç olduğunu elbette biliyorum. O yüzden de her ozanın, daha doğrusu yazarın öncelikle kendi kendisinin eleştirmeni olması gerektiğini düşündüğüm için yazı da yazan insanlara yazar-eleştirmen, yaratıcı türlerde yazmayanlara ise eleştirmen-yazar denmesi gerektiğini belirten birkaç da yazı yazma zorunda kaldım geçen yıllarda.

Onlarca “şiir dosyası” biriktirmeme ve zorunlu çekilmelerde çok kısa aralıklar dışında dergilerde sürekli şiir yayımlamama karşın, adım “eleştirmen”e çıktı! Açıkçası bundan çok da mutlu olmadım. Şiir de yazan, hatta daha çok “ozan” olmaya çalışan bir insandım. Bazı etkinliklere sırf bu yüzden, yani eleştiri yazdığım için çağırılmaya başladım. Oysa tüm yazınsal türlerde inadına yazmaya erkenden karar vermiş birisi olarak bundan rahatsızdım. Sonunda salt yazı istemekten vazgeçmeyen dergicilere “isyan” niyetine bir ara neden eleştirmen olmak istemediğime ilişkin ayrıntılı bir iç dökümü yazısı yayımladım bir dergide. En azından kendi açımdan rahatlamıştım. Yabancı dil bilmeyenlerin “yetkin” eleştirmen olamayacakları gibi bir sonuca varmıştım. Hele istediği gibi kitap bile alamayan yoksulların hiç. Çünkü küreselleşme aşamasında salt tek dille yetinilirse yerelde takılıp kalma olasılığı çok yüksektir. Bazı diller hâlâ yasaklıyken, yeryüzü

nicedir çok dilli ve çok kültürlü bir süreci yaşıyor kaçınılmaz biçimde. Çeviri bile yetmez yerelden çıkış için. Çeviriyle bazı şeyleri izleme olanağı olabilir, ancak değinilen, “yeni” diye keşfedilen nice konunun başka yerlerde, yeryüzünün başka bölgelerinde çoktan tartışıldığını ve hatta aşıldığını görme şanssızlığıyla karşılaşmak hiç de şaşırtıcı olmayacaktır.

Birkaç yıl önce şiirin gerilemesi, duraklaması, hatta ölmesi konusunda (bir yazımda ölen şiir değil, başka bir şeydir, şiirimsidir dememe karşın) birtakım şeyleri çiziktirirken, elbette yerelden eyliyordum. Ancak aynı dönemde, daha doğrusu bizden çok önce yeryüzünün öteki coğrafyalarındaki insanların bu konudaki düşünceleri hakkında net bir görüşüm de yoktu. Oysa genel olarak daha gelişmiş, birçok sorunu (örneğin demokrasi ve özgürlük gibi en temel insan hakları arasında sayılabilecek sorunları) önceden çözmüş ve yaşamış ülkelerdeki öteki yeryüzü insanların bu konuda nerede durduğunu, örneğin şiir için neler düşündüklerini bilmek isterdim. O zaman yazdıklarımın bir anlamı olabilirdi. Bunun dışında yazılan her şey bize göre “yeni” bile olsa, büyük olasılıkla eskimiş, belki de eskitilmiş konular olacaktı. Tartışmalara bakıldığında da görülecektir.

Bütün bu yetmezliklere karşın, yerel olabileceğini de hesaba katarak şiir üzerine yaklaşık otuz yıldır, beş altı kitaplık yazı yazmıştım. Bu durumda şiir üzerine somut kitap bağlamı dışında neler yazılabileceğini, genel olarak söylenebilecek nelerin kaldığını merak etmişimdir. Kendi açımdan birçok konuyu kapattığımı varsayıyorum, yeni sayılabilecek “öğrenmeler” dışında. Yenisi de açıkçası “içer”den pek çıkmıyor, belirttiğim gibi, özellikle Avrupa’nın önemli ve geniş alanda konuşulan dillerinden birisini de bilmeyince “dışarı”yı izleme şansı ortadan kalkıyor. O zaman kendi kendimize “propaganda” gibi bir noktada kalabiliriz. O yüzden şiir üzerine genel yazılar denilince nicedir korkuyorum, ne yazılabilir diye uzun zaman düşünüp duruyor ve çoğu kez de karar veremiyorum. Her şey söylenmiş, geriye ancak somut örneklerden (şiir çözümlenmesi, kitap eleştirisi, incelemesi vb gibi, ama tanıma değil, dikkat edilsin!) eylemek kalıyor.

Birkaç yıldır, bu gerekçeden dolayı zorunlu olmadıkça şiir üzerine genel yazılar yazmamaya çalışıyorum. Çünkü yazılacak her şey, dışarıda, hatta gözden kaçırılmış olma olasılığı nedeniyle içeride yazılmış olabilir, o yüzden gereksiz yinelemeden dolayı “gülünç” duruma düşebilir insan. Ancak nasıl oluyorsa özellikle amatör dergiler “poetik” yazılar istiyor genellikle. Bunca yıldır şiir yazarak, olmadı bir de üzerine yazarak “poetika”nın ne olduğunu zar zor öğrenmeye çalışırken hem de. Ancak şunu bilirim, çok yıllar önce, yukarıda da imlediğim gibi daha bu sözcüğü duymadığım liseli yıllarımda, bu anlama gelen “şiirce” sözcüğünü kullanmaya başlamıştım. Sanırım şimdilerde doğruluğu-yanlışlığı bir yana artık “şiirbilim” deniliyor. İş ‘bilim’ olunca da (şiir ve bilim!) orada durmak gerekir. Bilimsel-nesnel eleştiri derken ürkenlerin, “olmaz-kötü” diyenlerin “şiirbilim”e sığınmaları da bana garip geliyor. Bilim ve anlamı önemsemeyen, salt sezgiye dayanması gerektiği savlanan şiir, ancak denebilir ki, şiir incelemesine bilim deniliyor, şiire değil, iyi ama bilimsel nesne olmayan bir şeyin bilimselliği nasıl olacak sorusu takılıyor kafama; bilisizliğime yorulsun bu da. Zaten yazınsal bilim de denildiğine göre, aslında alanı akademisyenlere, bilim insanlarına bırakmak gerekir belki de. Alaylı-“Amatör eleştiri”nin sonu gelmiştir! Bu anlamda onlar bilimsel olarak neyle uğraşırsa uğraşsın, en azından bir yabancı dil de bilmek durumunda olduklarına göre, belki de doğrusu budur. İşte bu yüzden artık soyut forizmaları aşmayan poetika yazıları yazmak bana “abes” geliyor. Beki bu

ÇATIŞMANIN ORTASINDA

anlamda benim şiirce dediğim çerçevede “deneme”yle yetinmek gerekir. Hani eleştirinin olmadığı uzunca süreçte pek revaçta olan, pek çok ozanın da şiir eleştirisi-incelemesi-çözümlemesi sandığı “eleştirel” deneme. Türkiye’de dün de, bugün de dolaşmada nice örneği var, sıkıntı çekilmez. İsteyen, o bağlamda dönüp durabilir şiir üzerine yeni özlü sözler çoğaltmak için. Eleştirinin olmadığı-istenmediği yerde “boşluk” başka tür’den yazılarla doldurulur.

Yakın dönemde şiir üzerine yazılanları izliyordur mutlaka şiir yazarlar, “şairler”, şiir üzerine düşünenler, olmadığı söylenen şiir eleştirmenleri. Ben de dar bir alanda, olabildiğince izlemeye çalışıyorum. Beş yıl önce olsa, güncel olduğu için hemen sonlanan bazı tartışma ya da polemiklere karışırdım belki. Şimdi, az daha akıllandım, uzak durmaya çabalıyorum. Dediğim gibi, şiir cephesinde yeni bir şey yok. Şiirdeki son tartışmalar, siyasal alandaki “çömelme” konusundaki tartışmayı anımsatıyor nedense. İnsan ölümleri yerine “incir çekirdeği”, eyvah ki politikacısı böyle olanın... Yani, ana konular, gerçek sorunlar dururken, ikincil bile olmayan, epeyce yan soruncuklarla uğraşmak. Şiir üzerine yapılan bazı tartışmalarda görülen manzara bu. Örnek mi, hayır, kimsenin adını vermeyeceğim, şiir dergilerine göz atılmalıdır!

Peki hiç mi iyi, doğru, güzel yapılan bir şey yok? Benim gördüklerim arasında var. İşlevi çok başka olmasına karşın, yayıncılık açısından vazgeçilemez bir görevi de olan, ancak salt “övgü” içermesi nedeniyle iyice anlam yitimine uğrayan kitap tanıtma yazıları ve bu bağlam içinde, hiçbir sorunsal olmayan söyleşiler dışında, ender de olsa bazı çalışmaların evet, her şey karşı hâlâ işlevsel olan bazı yazıların varlığı sevindiricidir. Örnek mi? Başkaları ne der bilemem, birçok görüşüne katılmamama karşın, Yücel Kayıran’ın en azından *Radikal Kitap*’ta belli bir çerçevede kalan, ancak gazete yazısı anlamında sınırlı olmasına karşın çok anlamlı, kapsayıcı, sorun deşici, bu anlamda da birçok ozanı yeni baştan ele almayı gerektiren, iyi kötü okuyan birisi olmama karşın, bana göre bile “yürekli” yazıları olumlu ve eleştirel anlamda çevren açıcı yazılardır. Özellikle bir dönemin şiiri ve artık daha başka biçimde anlamlandırılması gereken “toplumcu gerçekçi” şiir ve seçilen ozan örnekleri (gazete eklerini biriktirmiyorum nicedir; o yüzden atladıklarım olabilir, Ahmet Telli, Ahmed Arif, Veysel Çolak, Metin Demirtaş gibi) bakımından izlenmesi gereken yazılardır. “Felsefi şiir” kavramlaştırması bir yana, son kitabı (*Kritiğin Toprağında*-YKY 2010) gibi, bu yeni yazılarının da bütünlüklü okunabilmesi açısından bir an önce kitaplaşması yerinde olacaktır. Bir anımsatma: Yücel Kayıran’ın yukarıda söylenenler bağlamında aynı zamanda bilim insanı olduğu da akılda tutulmalıdır. İşte böyle: Ozan, eleştirmen ve akademisyen (felsefeci), daha ne istenir? İnsan kendinden sonraki kuşakta pırıldılar gördüğünde gelecekte umutlu olabilir. İşte bu gerekçelerden dolayı, soyut ve genel şiirce-poetika yazıları oluşturmak bana artık pek anlamlı gelmiyor. Olabilirse böyle somut örneklerden eylemle şiir yazıları yazmak yerinde olacaktır.

Bilinsin diyedir; belli bir yaşa gelmiş her yazar-ozan, kuramcı değilse, daha çok deneyimlerini paylaşmayı yeğler. Oysa sanki dergi ve okurlar da daha genel ve soyut yazılar isterler gibi bir düşüncem vardır. Bu yıl Akatalpa’da birkaç yazı yayımladım. Son bir iki aydır bende oluşan kişisel bir zaman yarılsaması nedeniyle zamanlamayı tutturamadığım için süreklilik kazanmadı. Bu yazı yeni bir başlangıç sayılsın isterim. E, belli bir yaşta, az çok bir birikimim de var, biraz da deneyimlerimi paylaşmak isterim. Sonra da olabilirse somut örnekler bağlamında yeni yazılarla sürdürmek isterim şiir konusunu. Kabul görürse burada olacağım. Görüşmek üzere...

Sahilde insanlar, onların büyütle baktıkları
Fazla yaşanmış hayatları
İçimden uzun uzun
Bıraktığım yere dönmek geliyor
Çeyizler hazırlanırken küçük İtalya düşlerine
İçimden diyorum, köhne bir hayat
Yarıya indirilecek mahallespor bayrakları için

Mercan kayalıklarına oturuyorum
Güneşte kalan her şey kararıyor bayrakların dışında
Fazla fazla suretlerin tılsımları, kelimaları
Rütbeleri gören gözlerin yalvarmaları çevriliyor göğ
Bu romantizmin bir açıklaması olmalı
Hani derler ya baktın zaman uymuyor
Sen uy ona

Zıpır balıklar yüzüyor denizin dibinde
Bana göre dalgalar insan boyu
Ya balıklar, balıklar nasıl düşünür bunu?
Düşüyorum denize
Aday olsan da bir, olmasan da bir diyor bir tanesi
Sahildekiler gülüyor bu tabloya

Balıklar için korkacak bir şey yok
Yeter ki uyuyup kalma

Temmuz 2010

Seyhan ÖZDAMAR

TAY TAY

kıvrak ateş
kıvırt’kan ten
neyin garantisi var
gecede

kıvırt’kan ateş
kışkırtıcı kadın
sen bizimsin
biz diğerlerinin kazdığı
kuyuda kuyu
aslında hepimiz
yenide yeniden
-tay u
tay u

kıvırtan biçim
kıvır ten ritim
neyin söylemi bir sikke
şingirdatabilir evrende

kıvrak ses
kıvırtan şair
ödül için, kim garanti veriyor şiire

Mehmet ÖZTEK

Genç şaire öğüt, genç yazara öğüt, çok görülmüştür.

İyi de olmuştur. Gençtir, öğüdün iyisini trampelen gibi kullanır; genç kalmayıp yazar da olursa, kötü öğüdün de tadından yenmez olur vesselam; yeri geldiğinde karşı ödemeli olarak geri gönderilecektir çünkü. Edebiyat tarihinin bir kısmı, -ki bu kısım biz okurları sezgisel olarak da olsa çok ilgilendiriyordu- bu “karşı ödemeli gönderi”lere bakılarak yazılıyordu. Genç yazara öğüdün iyisi de kötüsü de işlevseldir: yani ki yaşasın genç yazara öğütler!

Yaşlı yazara öğüt olur mu? “Çalışma masasında olmaz ama bir deneyelim.”¹

Yaşlılığın biyolojik yaşla alakası olmadığını, kıpırkıpırsızlıkla alakalı olduğunu belirtelim hemen. (Editör notu: Okur dediğin kazma mı kardeşim, niye yapıyorsun ki bu açıklamayı, mikrofonu verdik, düzgün kıl lan :)

Özdemir İnce bu aralar edebiyat dergilerinde sık yazmaya başladı. *Özgür Edebiyat* dergisindeki yazılarını okudukça başımı omzuma dayayıp teselli edesim geliyor. Öfkeli, üst perdeden konuşan, ama özünde bir o kadar da teselliye muhtaç yazılar. En son *Hürriyet Gösteri*'deki² yazısını okudum; Nâzım Hikmet'le ilgili bir dosya. Söz dönüp dolaşıp *Özgür Edebiyat*'taki yazılarında olduğu gibi yine aynı yere geliyor; son zamanlarda ne hakkında yazarsa yazsın, yazma gerekçesi “beni niye okumuyorsun ey cahil okur” oluveriyor. Konu nesnesi yazarının kendisi olan yazılar; olamaz mı, olur tabii. Mesajı aldım, dersimi çalıştım, yaşlı yazarımıza birkaç öğüt de ben vereyim istedim. Öğüt ver sazanlar yesin, sazan yemezse iyi okur yesin. Beslenmek canlılara mahsustur. Şu da var, sazanlara karşıyız. :) (Editör notu: sadede gel, basmam yoksa!)

Hasılıkelam, çok yanılıyorsunuz ve çok okunuyorsunuzdur sevgili Özdemir İnce. Herkes kadar ama. Çevrilen kitaplarımızın okunurluğundan memnun musunuz bilemiyorum tabii ama Türkiye'de dolma bu kadar. Herkes kadar da yazılarınıza refleks gösteriliyordu. Ama sorun şu anladığım kadarıyla; umduğunuz bomba etkisini göremiyorsunuz okurun üzerinde. “İşte geldik”³: Okuru suçlamayı bırakıp, yazdıklarında mı bir sorun var diye düşünmenizi salık versem kabalık etmiş olur muyum? (Editör notu: Et abicim, ekmek de lazım, etmek de, okura hakareti okur cezalandırmalıdır!)

Orhan Koçak, bilirsinizdir. Sizden daha “meşhur” da değildir üstelik. Sizden daha çok da okunmuyordur. Şekerle tuzu karşılaştırmak değil maksadım. Mevzuya geleyim; Orhan Koçak'a neden “gizli şair” diyenler var? Mesela ben bir okur olarak Orhan Koçak'a gizli şair diyenleri de çok seviyorum. Koçak'ı okurken kendimizi bir kütüphanenin tozlu raflarında gezmek zorunda hissetmiyoruzdur çünkü. Kütüphaneleri, kitapları önemsemediğim anlamına gelmez bu; onlar zaten varlar, olmuşlardır, olacaklar. Şaşırtıcı bir yanı yok bunun, bir kol mesafesi kadar yakındır kitaplar. (Editör notu: Çok sıkıcısın, gerek yok bu kadar izaha, anladık!) Pekiyi de yazarlar, yeni, ufuk açıcı, kışkırtıcı, “bunu kitaplarda bulamazsınız” dedirtecek bir şeyler söylemekle de yükümlü değil midir? Siz mesela “tıfil garson”u⁴ tanıyor musunuz sevgili İnce? (Editör uyarısı: Koçak diyordun, dağıtma.)

Telefon kulübesi gibi çalışıyor Koçak. Kütüphane mi dedik; bütün sesler kulübede kayıtlı, ama kulübeye girdiğinizde o kayıtlar size görünmez, gerekli de değil üstelik. Kimse kulübeye kayıtlar için gitmez. İhtiyaç diye bir şey var. Görüşmek, iletişim kurmak istiyorsunuzdur, jeton düşüyor ve duyduğunuz ses aradığınız sesin ta kendisidir. Cızırtı yok, eski kayıtlar yok, size gerekli olan şeyin tıkr tıkr, olmadı, kıpır

DEMİRCİLER ÇARŞISI

kaldığım bir ayna bu / görüldüğüm bir aynadır bu / serilmiş bir yağmurdu / sere serpe çarşısına

indim gökyüzünden / kaldı sırtımda gökyüzü / bir söğüdün sırtında ağır / benden ağır gökyüzü

öyleden öyle / yoktan öyle / varda öyle / giyinmişler küflerini / gecelerini / ellerini / çingeneler çingeneliklerini

sisleyindir çökerler / sürerler dükkânlar karanlıklarını / kuytu bir kadının / kadınlığında karanlıklarını

yaşadığımdır bir vakit işte bir vakti yaşadığımdır

kıpır işlemesi. Orhan Koçak jetsuz konuşmuyor. Jetonu bulacaksın, sonra yazacaksın. Jeton eşittir buluş dersem editor kızar mı acep? Günümüz şiirine üstünkörü bakarken bile Aslı Serin'i iskalamayacak kadar klas bir üstünkörü bakış...

Siz de yazıyorsunuz, okunuyorsunuz, jeton düşmüyor ama sevgili İnce, kabahat hep bizde mi? Sizin yazılarınızın çoğunda jeton düşmüyor ve okurla sıcak bir temas kurulamıyor olmasın sakın? Bilmiyorum. Bu bir tespit sadece.

Üçnokta'da da 2000'leri değerlendirmişsiniz. Dosya 2000'ler dosyası. 2000'ler konulu bir dosyada size mikrofon uzatılması, uzatanın sizi iyi okumadığına bir işaret; yakınmakta haklısınız. Zira bilen biliyor, yaşayan edebiyatçılar hakkında konuşmamak gibi tuhaf tutumunuz var. Bu tutum jetonun düşmesini engelleyen bir durum olmasın sakın. Editor sıkılacak ama ben sizden bir alıntı yapayım:

*“İkinci Yeni'nin poetikasının ve şairlerinin gerçek değerlendirilmesi yapılmadı bile. Asım Bezirci, Fethi Naci ve Hüseyin Cöntürk'ün 1950'li 60'lı yıllarda söyledikleri bugün de tekrarlanıyor. Mehmet H. Doğan kısır bir girişimde bulundu. İkinci Yeni'nin şairleri neden önemlidir, belli değil.”*⁵

Okunmasınız da olur çünkü okumadan yazıyorsunuz, yazılarınızda sürekli kendinizden alıntı yapmanız da yazdıklarınızın sarhoşluğuyla yetindiğinizin bir kanıtı. Enis Akın, Hakan Arslanbenzer, Orhan Koçak, Erhan Altan, Necmiye Alpay ve Utku Özmakas'ın İkinci yeni şairleri hakkındaki yazılarını okudunuz mu? Lütfen evet demeyin, evetse okuduklarınızı da anlamadığınızı söylemem icap eder ki dilim varmaz.

Üçnokta'dan bir alıntı daha:

*“eşzamanlı edebiyat hakkında konuşmak insanı diri diri gömmektir”*⁶

Eşzamanlı edebiyat hakkında konuşmadığınız gibi eşzamanlı edebiyatı da okumuyorsunuz sevgili İnce...

Pekiyi de biz sizi niye okuyalım, yazılarınızdan şiirlerinizden niye bahsedelim? “Diri diri gömmek” için mi?

Hiç fena fikir değil!

1) Osman Konuk'un bir dizesi.

2) *Hürriyet Gösteri dergisi*, Nisan-Mayıs 2010, Sayı:300

3) Enis Akın'ın seri şiirlerinin adı.

4) Ahmet Güntan, “Parçalı Ham Manifesto”, *Kitaplık* dergisi, Eylül 2005, Sayı: 86, s. 36

5) Özdemir İnce, *Üç Nokta* Edebiyat dergisi, Ocak 2010, Yıl: 3, Sayı: 3...

6) Özdemir İnce, *Agy*.

Halil İbrahim POLAT

HAZİRAN TAZESİ

gökyüzünü sıyrabilirdim

anne!
zamanı zincire vuramayız

ölüm kırlara çıkmış
ürküttüm

ellerine üşüyen toprağa
ne zaman konacaktım?

terini siliyor güneş
gençlik ülkesine ölüm taşıyor

tarlakuşlarına robinson mu bakıyor?

kaftanböcekleri düşüyor gözlerime
işte bu urbadan hepsi
bu romanesk ömrüm

doğurduğuna inanmak gibi
bir kardeleni...

ek beni
haziran tazesini toprağına köyümün...

Üsküdar, 14 Haziran 2009

O. Araf TEKİN

İM VE YİTİM: PANZEHİR

acıya alçalan gün
ihanete hain
sırsız bir aynanın çıplaklığından
şiire düşer; gece

kendime imlediğim, yitim

melale dikilen aşkın
dağmık sureti... çıplak
buğu: gün

kendime yitim, imlediğim

mola yerine değdikçe
yolun aksak güzergâhı... melal
zamana dilenen
öksüz bir ağıt

kendime yittiğim, im

sözcüğün paslanan kalbi, aksak
düşe düşen ecza: şiir
zehri zehirler

imgede yiten
im

...kendim

Musa ÖZ

YAZ

Bir daha temmuzu yarasıyla göndermeli

Yazı selamla omuzlarından

Gidiyor anılara kol kola bir yaz kalabalığı

Bir hafif dokunuşla görüyorum yazı
Ah, devinince mendiller yorgun unutkanlıklara
Gözünün gölgesini taşıma yüzümden

Beyaz şapkalıdır yaz, kollarıyla geniştir

Ağaçlara tutunuyor gün ışığı
Bir uzak mektup kalıyor yazla sonlarımızda

Derelerin alın teriyle kuruluyor tarlalar

Sen bulaşınca soluğumun rüzgârına
Yaz, iki eliyle incecik düşler işliyor gökyüzüne
Yollar unutmaktır kırlarda

Yazın yakınlarında ağırdır söz

Uç veriyor bir kadın bahçedeki çocuklardan
Gidiyor yaz tozlu adımlarıyla

Yazın yüklü olduğu kuşların gündeminde

Harmanda işleniyor yazın tarihi
Meyvenin ve bilincin yürek kuvvetiyle

Sabahın kemerinde bir hoşsun bir çoğalmış

Beyaz şapkalıdır yaz, sesiyle uzundur

İsmail ASLAN

US DEFNİ

çiğlerin kuşları serinleyecek filizinde
sevgili hiç öpüştükçe ensenle

anlamın acısı taşıyamadığım boynunda
ipin düğümünde çözülecek yaşam

ölümün kavkısı iyileşecek kelebeğinde
merhemini sürdükçe damlayan yerlerine

gövdemi kenarlarına değdirip dağılacak
eşyamın içindeki zarif çelişki

derinin esintisi, gölgelenen suyun
durulacak çimenler üstündeki müzik

ölürsün sümbüllerden bir vakittir tenhan

denizin yeşili son demin olsun

Eşler Edebiyatçıların Celladı mı?

• Aslında ilk sinyali “The Last Station” filminde Tolstoy’un eşi Sofya Andreyevna vermişti: Ünlü yazarın tepesinde bir “pıtrak” gibi dolaşıyor, kimseleri o bölgeye yaklaştırmak istemiyordu. Yaratıcılık, bereket versin, Tolstoy’un olağanüstü *sabrı* sayesinde o fırtınadan pek etkilenmedi -ya da biz öyle umuyoruz, Rus yazarın eldeki romanlarına bakarak!

Türk öykücülüğünün “*sert*” kalemi Bekir Yıldız ise Tolstoy kadar şanslı değildi. Yazarın 20 küsur yıllık eşi Güler Kurtcebe, Bekir Yıldız’ın kendisini terk ederek daha genç bir kadınla evlenmesinin faturasını Türk Edebiyatı’na çıkardı. Yazarı en hassas yerinden vurdu ve avukatları aracılığıyla nafaka olarak *Alman Ekmeği, Demir Bebek, Reşo Ağa, Beyaz Türkü, Evlilik Şirketi* ve “*Harran*” adlı hikâye kitaplarının yayın hakkını talep etti. Aşkın gözlerini kör ettiği Bekir Yıldız da yapabileceği en tarihi hatayı yaptı ve muhtemelen eski eşinin o kadar da acımasız olabileceğine ihtimal vermemekle, teklifi kabul etti.

Bekir Yıldız’a kırgın olan Güler Kurtcebe, acısını Türk okurundan çıkardı. Türkiye’nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu’daki insan hikâyeleri açısından gelmiş geçmiş en radikal yazarının kitaplarını yaklaşık 30 yıl mezara gömdü. Yayın hakkını aldığı için o kitapların basımına izin vermedi. Böylece üç kuşak okur Bekir Yıldız’dan bihaber büyüdü. Yayınevleri de, 6 kitap eksik olduğu için öteki yapıtlarını basmaya yanaşmadı.

Genç okur ne “Kara Vagon”daki -o meşhur-kompartımanın tuvaletinde karısını dölleyen Güneydoğulu köylünün çaresizliğini en vurucu haliyle okuyabildi ne de “Güzel Çocuk” öyküsündeki köyü ziyaret eden misafire cinsel bir meta olarak armağan edilen küçük yaşta erkek çocuğunun dramına tanık olabildi.

Tüm bunlara, ihanete uğramış bir kadının dizginlenemez ihtirası neden oldu. Kendi kalbindeki yırtığı Türk Edebiyatı’na hançer saplayarak dikebileceğini sandı. Herkesi o kitaplardan yoksun bırakarak, hem eski kocasına hem de ona değer veren okura haddini bildirecekti. Tahmininden daha da başarılı oldu. Şimdi Everest Yayınları o 6 kitabı basmaya başladı -Güler Hanım lütfedip izin verdiği için!

Bakalım o 30 yıllık boşluk nasıl kapanacak?

Bekir Yıldız’ınki kadar sarsıcı olmasa da benzer olaylarla çevremde yıllarca karşılaştım. Kadın yazarlara kocasının estirdiği terörden tutun da, eşlerin kızgınlıklarını yılların birikimi yazar kütüphanelerinden almasına kadar. Çünkü adamın yegâne sermayesi o. Bizimki bile çok kızdığı zamanlarda -zaafımı biliyor ya- hemen kitaplığı işaret ediyor. Kadınlarda kitapları “*kurban*” görme gibi tuhaf bir saplantı mı var?

Galiba edebiyatçılar daha uzun bir süre bu konudan mustarip olacak.

Tatil Notları

• Mehmet Eroğlu’nun “Fay Kırığı Üçlemesi”nin ilk romanı olan *Mehmet*’i nihayet tatilde bitirebildim. İlk kez bir romanı (zamansızlık... zamansızlık... zamansızlık!) bu kadar geç bitirdiğimi hatırlıyorum. Okuması aylar sürdü. Ama değdi.

Mehmet Eroğlu, biliyorsunuz, *Issızlığın Ortasında* adlı ilk yapıtıyla 1979’da Milliyet Roman Ödülü’nü Orhan Pamuk’la paylaşmıştı. Bence -henüz iki romanı yayımlanan Murat Yuurkulak’la birlikte- Türkiye’nin en iyi 5 romancısından biri. Ve Neruda’nın Nâzım için yaptığı o ünlü tanımlamaya göz kırparak ekleyeyim: O 5 yazardan sonuncusu da değil!

Mehmet Eroğlu, romanlarında özellikle askerliğini Güneydoğu’da yapmış tiplmeleri öne çıkarıyor; hatta deyim yerindeyse romanın eksenine o kişilikleri yerleştiriyor. Türkiye’nin on yıllarını alan savaşın iç trajedisini kahramanları aracılığıyla sorguluyor. Sadece Kürt sorunu değil; son romanda içten içe türban tartışması da romana ekleniyor. Ama Mehmet Eroğlu’nun bir başka hususiyeti var ki, tek başına bir olgu: Romandaki aforizmaları. Ben yıllardır o cümleleri, paragrafları kitabın üzerine işaretler dururdum. Sonunda o özlü sözler “*Edebî Aforizmalar*” adıyla birkaç ay önce kitaplaştı. Ben size son yapıtımdan kendi seçtiğim bir aforizmayı sunayım: “*Ama aşk ve dostluk, su ve yağa benziyor. Karışmıyor, biri hep üstte çıkıyor*”.

Bir aforizma daha: “*İnsan binbir zorlukla dürüst olur. Ama kolayca alçaklaşır*”.

Bu noktada, aklıma hemen *Kritiğin Toprağında* adlı ikinci eleştiri kitabı yakında yayımlanan Yücel Kayıran’ın “*felsefi şiir*” tanımlaması geliyor. Mehmet Eroğlu romanı da irdelenecekse “*felsefi roman*” olarak ele alınmalı.

İki Genç Şair: Harun Atak ve Didem Gülçin Erdem

• 6 günlük tatil boyunca keyifli (*kederli* mi demeliydim?) iki şiir kitabı okudum. Harun Atak’ın 2009 Cemal Süreya Şiir Ödülü’ne değer görülen dosyası *Gecel* ve yine 2009 Memet Fuat Genç Şiir Ödülü kazanan Didem Gülçin Erdem’in *Perdesiz* adlı yapıtı. (Kendilerini üzmemek için ödül konusundaki *ketum* tutumumu burada tekrarlamayacağım; zaten tekrarlasam da değişen bir şey yok. Hepimiz anamızın karnından ödül virüsüyle doğmuşuz! Bahane de hazır: “Ama o ödüller olmasaydı, şiirlerimiz nasıl kitaplaşacaktı?” Çok kolay yanıtı var: Zaten sana ödül veren jüri üyelerinin çoğu aynı zamanda yayıncı değil mi? Şiirlerini beğendiği adamın kitabını niçin basmasın?)

Harun Atak hem zeki hem yetenekli hem de şiirin nabzının nasıl atacağını bilen bir şair. Hayranı olduğunu röportajlarında gizlemediği Enis Batur’un *yerine* kaleme aldığı “Enis Batur, oto portre” şiiri kurgusal açıdan ve taşıdığı espi yüküyle, müthiş.

Aynı güçlü imgeler ve çağrışım zenginliği peş peşe üç şiirde kendini gösteriyor ve Harun Atak açısından bir doruğa işaret ediyor: “Takvim ve Buhran” adlı şiirdeki Autzwitch, Çernobil, Srebrenitza ve toplu mezarlar göndermesi -pek de parlak olmayan- “*yitirilmiş yarınlarla kefenlendi gözlerim*” dizeleriyle noktalanıyor. Ama hemen arkasından gelen “Panayırda Kaza” şiiri bambaşka bir atmosfer yaratıyor. Gazze ve çocuklarına ithaf edilen şiir, inanılmaz yoğun bir metafor sağanağıyla tamamlanıyor:

“İmsak vakti- Barut taciri: Gulyabaniler cambazın yüzündeki pastel sevinci siliyorlar, panayırda. Tıraşlanmamış bir cennetin minyatür çekmecelerine sığmıyor tüm çocuklar.”

“Giyotinde Geveleniyor Gıcırıtı” şiiri de o üçlemenin sonuncusu. En çarpıcı dizeleri ise “*Savaşın ve kıyımın tohumlarını atıyor tanrı (...) erkek kardeşlerine tecavüz eden çocuklar alınıyor cennete.*”

Harun Atak’ın aynı harf grubuyla başlayan dizeleri de özgün ve zekice:

“İğri ibrelerin ihtiyatlı
ihtivasından ibaretken

tin.

Israrla ıkmır
ıraksal ışın

Haylaz
hararet
hakimiyetindeki
hücrelerde.–

ve

Günaha gebe gece
gerilimleri göğüsleyemez.”

20 yaşındaki Harun Atak’ın tek kusuru, özellikle kitabın başındaki çoğu şiirde “*ruh bulamamış*” sözcüklerle oynayarak ikına sıkına yaratmaya çalıştığı dizeler bütünü. Dilin olanaklarını zorlayarak özgün bir yapı ortaya çıkarmaya çaba gösteriyor belki; ama olmuyor. Örneğin, “Dağılıp / kaknusun külü / ülküyü biçimlendiriyor, tekrar / : Tuhaf muamma / : Kanıksayan döngü!” dizeleri. Veya şu:

“Tabloda bir kara delik...
Fincanda petekleşmiş telve kösnüllüğü
Şey’h’tan: Kıç – sap/lantısı
Apaçık parantez (Sır, kendisini örter!”

Didem Gülçin Erdem de yaşından beklenmeyecek (o da 21 yaşında) olgunlukta dizeler yazıyor. Daha ilk şiir “Çalı Dipleri” imge sağanağıyla kasıp kavuruyor:

“Bunlar da benim ellerim, tanrılı olmasına tanrılı
İki harf var birbirine değse ısrarla ağustos
Duysan onlar mı dersin, vişnen morarır
İki harf, birbirine değse bildiğin kelebek ölüsü”

“Yırtık Tren Biletleri” de bir hüzne kucak açıyor: “trenler hep bozkıra mı gider öğrenecektim / bir elimi cebimde unuttum, seninki dursun”. Aşk, peşinden ayrılmaz şairin: “bıyıklarında dudaklarını unutmuş bir adamın / suskunluğu tehlikeli değil // ve aşk bir özür de / kime”

Didem Gülçin Erdem kendi yaralarını hem sarar hem sorgular -durmadan. Günlük hayatın debdebesi içinde savrulan tüm ömürler gibi, onunki de sanki bir sınamadan geçiyordur:

“saate bakmayı öğrendiğinde yaşlandı babam
annemden konuşacak kadar ünlümüz yok
dokuz ayrı heceli bir kadını annem
iki hecesi bende yalnız şimdi
alnıma döküleni sormayacak mısın

(...)

kalkıp uykulu halinden öpüyorum nisanın dördünü
dişlediğim yeri kabuk bağlıyor elmanın
yaram da böyle olacak mı elimi ağzıma götürmezsem

ama ben çocukluğumda da uyuyamazdım saat sesinden”

O duyarlı nida, yaşanmamış anların da nabzını tutar durmaksızın: “sabahlarımız trenler kadar uzun kalabilseydi / güvercinler Haydarpaşa Garı’nı avlu bilirdi”.

“Hızla havalanan bir salıncaktan inmedi hâlâ çocukluğum” derken de ansızın ortaya çıkar o iç ses. Ama en çok da kitabın arka kapağında yer alan trajik iki dizede belirir. Şairimiz Metin Altıok tutkunudur ya, onun “Beni hoyrat bir

Fatma AKILHOCA

KIZANALAR VE KELEBEK

“lise arkadaşlarım’a”

Her buluşmamızda
taze bir ağırlık çöker aramıza
kaçar derine ufacık kanatlar
haydi tozlu masalar, ütüsüz çamaşırlar, fora!
Oyalamayın insanı boşuna

Güneşle koklaşan
meyveleri al, yaşamın
yakala günü ve sev, kendin gibi, bırakma!
Bir bakarsın bir sap yolcu sızmış dudak kıyısına
Belki yarın, toplu konut sırada

Tatsız bir koyuluk başlar şakaklarda
Belli ki büyüünce adı konacak
Ha babam sırttır, görsem de söyleyemem
Süt dişi de var, azı da

Kolestrol iki yüzü geçmiş
Nerde o yükseklik korkusu, hani nerede?
Menopoz kısa devre yapmış
Hazırlıklar başlatmış kışa
On parmağında on marifet maskaranın
Unutkanlıklar, mide ağrıları
Mütemadiyen çelme atmakta
Vay anasını değil!
Babasını vay!

Oysa
Bizim kahkahaların bini beş para
Sevişir naif güllücüklerimiz hâlâ ders arasında
Kaydıralım bu arsız çetenin ayaklarını sırttan
Derim ki, kökünden koparmalı hatta
Bugün kaçak
Yarın yerleşik

Ağlar kelebeğimiz tam da oracıkta
Sürelî bir canı var, unutma!
Kaydımızı yapturalım, tekrardan okula
Haydi kızlar! bu böyle olmayacak

Kırılmadan en sağlam dalımız
uçuralım o kelebeği, sulak ovaya
Uç kelebeğimiz uç!
Bizi en iyi bilensin
Biz Liseden
KızAnalar ...

Mart 2010

makasla / eski bir fotoğraftan oydular” dizesini andıran finalle yapıtı tamamlar: “işte ben her şeyi katlayıp koydum bir köşeye / boynumu ve acıyı işaretli yerlerinden kesiniz”.

Kalbimi Çizen Dizeler

• “bir kış günü bir taksi gelir ve geri gelmez ömrümüz”
(A. Adnan Azar, “Eksi Dört”, *Kitap-lık* dergisi, Temmuz-Ağustos 2010) cihanoguz@yahoo.com

ORHAN ALKAYA’NIN ŞİİRİ: DOLULUĞUN YİTİŞİ VE DÜŞME DUYGUSU

Yaşar GÜNEŞ

Orhan Alkaya’nın şiirlerinde, ilk kitabı *Parçalanmış Divan*’da yer alan şiirlerden başlayarak, şiirin sözcüleme öznesinin doluluk veya tamlık duygusundan, “düşme” duygusuna doğru hızlı bir geçiş yaşadığı görülmektedir. Alkaya’nın şiirlerinin yazılma zemini de bu iki bölgenin uçları arasında genişleyip daralmaktadır. Öznenin doluluk veya tamlık duygusu belli bir ideale bağlanmış bir topluluğunun arasında, eylemde ve düşüncede kendini özgürce gerçekleştirmedi bir kısıtlama yaşamadığını, bu ortamda kişisel ilişkilerin ferahlığını ve keyfini çıkarmaya olanak bulduğunu düşünmekten kaynaklanmaktadır. Başka bir ifadeyle, öznenin doluluk veya tamlık duygusu, komünal bir topluluğun parçası olmakla bağlantılı görünmektedir. Söylemek gerekir ki Alkaya’nın şiirlerinde, bazı yazarların dikkat çektiği, ‘ben’ adının yer yer ‘biz’, ‘biz’ adının da ‘ben’ anlamını çağrıştıracak şekilde kullanılıyor olmasının, kendi başına şiirsel bir değeri yoktur. Ancak şiirin sözcüleme öznesinin söz konusu bu yaşantı ve kendi olma zemini dikkate alındığında, ‘ben’ veya ‘biz’ sözcüğünün çağrışımlarına şiirsel bir değer atfetmek mümkün hale gelmektedir.

Öznenin doluluk veya tamlık duygusuyla bir parçası olarak yaşadığı bu topluluğun bireyleri, “*bir başkaydık hep: yoksulduk, gürdük, güzel ve rahmandık*” diye betimlenen Çıplak Gölge (PD) şiirinde. Şiirin sonuna doğru, bu topluluğun başkalarının nasıl nitelendirildiği ise şöyle dile getirilmektedir: “*bozkırlı deniz çocuğuyduk, sıfat dalgaları yürüdü üstümüze / cesur narin kaba haydut kahraman rezil bölücü hain*” (vurgu şiire ait). Şiirin son üç dizesi ise bu sıfatlardan ilk üçüne bir göndermedir: “*1 numara: büyük hücre; böğürtlen çürüğü dudaklarımızda / 2: saklayan! esirgeyen / 3: ey vataaaan*”. ‘1 numara’, ‘cesur’a; ‘2’, ‘narin’e; ‘3’, sitem dolu ve acılık taşıyan bir nida ile ‘kaba’ya bir göndermedir.

PD’da ve *A!Etika*’da yer alan şiirlerde, düşme duygusu açısından en dikkat çekici noktalardan biri, düşme duygusunun ‘hayat’a bağlanmasıdır, ‘hayat’ ile açıklanmasıdır. Örneğin “*arka yollarına yakışır hayatın*”; “*hataları çıkarırsak geri ne kalır hayatımızdan*”; “*kan akıttık; ilk bulanın olacaktı hayat*” (PD), “*kanın incelendiği her yerde karaya vuran hayat*”; “*düz gün anne dokusu unutulurken gömüsünde hayatın*”; “*usta kimdi dize gelirken hayat*” (*A!Etika*). Dolayısıyla bu sürecin şiirlerinde, düşme duygusu, arızı olduğu düşünülen bir yenilginin sonucuna bağlanmaktadır. Yenilgiye rağmen, geleceğe ilişkin siyasal umut besleme hali ise bu dönemin şiirlerinde varlığını sürdürmektedir; “*bulundu bulunacak artık / bütün renklerin seviştiği yepyeni bir hat*”; “*ne dönmek isterim ne de kalmak bu yerde*” (PD).

Fakat PD’nin son bölümünü oluşturan şiirlerde ve AE’nin neredeyse tüm şiirlerinde, öznenin, yenilgi durumunun yol açtığı dalgalanma ve sarsıntılar karşısında ruhsal bir çöküntü içine girdiği, geleceğe ilişkin siyasal umudunun giderek karamsarlığa dönüştüğü görülecektir. Örneğin, “*ne kalmıştı yaşanacak, ölümün ani duygusu / sinmişken bilmenin kıyıtı tarikatına*”, “*su açılır, yürütürüm sandım yolsuzları / karaları, mülksüzleri; gösteren kimin gözleriydi / gören hangimiz: ben mi, ben mi?..*”(AE).

Düşme duygusunun tarihsel olana bağlanarak betimlenmesine ise *Yenilgiler Tarihi Cilt I* kitabında yer alan

şiirlerle ulaşılabilecektir. Pekiyi düşme duygusunun ‘hayat’tan ‘tarih’e doğru değişimini nasıl okumak gerekiyor? ‘Hayat’tan ‘tarih’e doğru gerçekleşen bu değişimi, aynı zamanda, belli bir döneme rengini veren olayların ve olguların arka planında ne olduğuna ilişkin arayışın getirdiği bir süreç olarak değerlendirmek mümkün müdür? Böyle ise bu değişme, şiirin işleyişine nasıl bir etki yapmıştır?

Ayrıntıya ve tartışmaya bu yazının sınırları içinde girmeden söylemek gerekir ki Modern dönem Türk şiirinde ‘hayat’ sözcüğü ile yaratılan imge varoluşsal bir imge olmaktan daha çok, özneye aşkın olan bir varlık alanını işaret etme şeklindedir. ‘Tarih’ sözcüğü ile yaratılan veya dile getirilen imgelerde de benzer bir durum söz konusudur. Genellikle ‘tarih’ de aşkın bir varlık alanı, hatta aşkın bir özne olarak tasarlanmaktadır. Alkaya’nın şiirlerinde de yer yer, şiirin beslediği kaynakların bir etkisi olarak, ‘hayat’ ve ‘tarih’ imgelerinin böyle içerikle kullanıldığı görülmektedir. Örneğin, “*en çok da tarihtir düşleri sınıfta bırakan*” (YT), dizesinde ‘tarih’ aşkın bir varlık alanı, hatta bir aşkın bir özne olarak tasarlanmaktadır. Buna rağmen, Alkaya’nın şiirlerinde ‘hayat’ sözcüğünün içeriği çoğu defa öznenin deneyim alanı da diyebileceğimiz bir deneyim bütünselliğini veya toplamını, ‘tarih’ sözcüğü de bu deneyim alanının bilincini ve bunun genel bir durum olduğunu çağrıştıracak şekildedir. ‘Hayat’, şiirin arka planında bulunan veya Nemciye Alpay’ın saptamasıyla metnin dışı olarak, belli bir yerel mekân ve onun içinde gerçekleşen tikel yaşamışlıkları ve bunun toplamını ifade eden bir gönderge noktasıdır. Yine benzer şekilde ‘tarih’ de şiirin arka planında bulunan veya metnin dışı olarak, dünyayı ve buradaki deneyimleri tanımlayan teorik bilincin saptamış olduğu genellik durumunu ifade eden bir gönderge noktası işlevi yüklenmiştir.

Bu yargıyı biraz daha netleştirmek için, Alkaya’nın şiirlerinin nerelerde bağdaşık bir yapı oluşturduğuna biraz daha yakından bakmamız gerekecek. Orhan Alkaya’nın şiirleri belli bir döneme damgasını vuran olayların ve olguların ekseninde bütünlük kazanan bir şiirdir. Alkaya’nın şiirlerinde bu olay ve olgular “*bilmemkaç numaralı bildiride adı geçen hayatımız*” (PD) ile “*tek yol devrim’di, sapa sokakta yakalandım*” (*Tuz Günleri*) arasında, ‘yenilgi’ veya ‘yenilgi yılları’ diye adlandırılabilir, bir döneme genel rengini veren olay ve olgulardır. Bu dönemin tarihsel-siyasal çerçevesini Türkiye bağlamında devrimci hareketin fiili yenilgisi anlamına gelen 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile 1989’da reel sosyalizmin resmen çöküşü oluşturmaktadır. İşte Alkaya’nın şiirlerinde, sosyalizmin resmi olarak ilan edilen fiili çöküşüne kadar, bir yerel mekân olarak Türkiye’de yaşanan siyasal yenilgi dönemi ‘hayat’, sosyalizmin çöküşünün resmi ilanından sonraki küresel ölçekte yaşanan yenilgi duygu-düşüncesi de ‘tarih’ göndergesi ile bakışlıdır. Bu yüzden de Alkaya’nın şiirlerinin sözcüleme öznesinin yaşadığı düşme duygusunun varlık nedeni ‘hayat’tan ‘tarih’e doğru, yani yerel mekân düzleminde yaşananlardan, küresel ölçekte yaşananlara doğru bir değişim göstermiştir.

Alkaya’nın şiirlerinin sözcüleme öznesi her ne kadar reel sosyalizmin sosyalizmiğine inanmasa da, “*esitlik için çıkılan yolda yeni sınıflar belirdi*” (TG) gerçeğinin bilincine sahip olsa da, bu özne açısından, reel sosyalizmin resmi olarak çöküşünün ilan edilmesinin yarattığı toplumsal-siyasal dalgalanma “*kardeşlik, musavat, adalet!*” (YT) ülküsünün “*haklı*”lık imgesini “*cümle yitikler, mağluplar, mahzunlar*” (YT) için bir soruna dönüşmüştür. Böylece özne hem dâhil olduğu topluluğun hem de kendi varoluş zemininin dayandığı hedef değerlerin sarsılması ile karşı karşıya kalmıştır. Düşme duygusuna yol açan olaylar ve olgular öncesinin iyi ve güzel hallerinin, nasıl acıklı bir hale geldiği dile getirilmeye başlanır; “*onlar mı dağıldı ben mi büyüdüm / kâbuslarımla sevişirim artık, alımla / yanılmak da güzel, şu gece olmasa*” (YT).

SİYAH SİMSİYAH

Sökülür düşlerimin ilmeği: gör
Dalgaları gözde yakamozlar
Mercanlar savrulur ve ince kumlar
Altında yalnız ve derin uçurumlar.

Sabrederim yağmuruna karına ağyarın
Bir sfenk vakarıyla bakarım zamana
Öptüğüm eceler: tiksindiren kurbağa,
Altın külçeler kum oluyor avucuma.

Ters düşmedim kendimle: alınma
Hayınlığı yazdırmaz küheylan,
Hilafsız yüreğimin dikine gittim:
Palyaçolar panayırına isyan.

Siyah simsiyah irin akıyor ve çer
Çöp oyuncuğu bulaşıcı ihtirasın,
Kuşlar, havuz bahçelerin huzurlu hatırası
Kapısı karmaşaya açılıyor terasın.

Filiz GÖĞER

TAKVİM

Rüzgârındı bulutun kovaladığı ses

Giz sürdürüm ayaklarına denizin
Bileklerine bastım bilerek
Geceyi bir çukurda geçirdim
En rutin senaryosunda bile hayatın
Bana düşen bu replik

Somurtkan aynalar edindim kendime
Yalnızlığı göstereyim diye modern zamanlar
Ağzımı çalkaladım siyanürle
Hâlâ parlak değil gülümseyişim

Bendim zamana yırtılan takvim

Ütopya düşünce ve hayal gücünün felcinin, ütopyanın çöküşünün yaşandığı dönemlerde, edebiyatta, ‘yeni şeyler’in gelmeyişi karşısında ‘uzayan gece’; ‘bitmeyen kış’; ‘sesin yitmesi’; ‘hafızanın silinmesi’ gibi imgeler zuhur eder. Alkaya’nın şiirlerinde de bu türden imgelerin yoğun şekilde kullanıldığı görülmektedir. Her ne kadar özne bunlara karşı bir direnç oluşturmaya çalışsa da zamanının bu atmosferi içinde nefes alıp vermek, nefes ile birlikte aklı da zehirlemeye başlayacaktır. İn Limine şiirinin bitiş dizeleri şöyle; “*orman büyüyor, ekmeğe dağıldı, cinim kayıp / bir kez daha dönmek için o büyük aileye / yol karanlık, dil engel, yakınmak çok ayıp / ölssem eksik, kalsam... geç mi kaldım, ne*” (TG).

Bu olay ve olgulardan niçin söz etme gereği duydum? Çünkü bu olay ve olgular Alkaya’nın şiirlerinde, şiirin sözcükleme öznesinin gerçeği tasarımlamasında bir şema işlevi görmektedir. Alkaya’nın şiirlerinde, belli bir gerçeklik tasarımının duygu-düşünce yüklerini taşıyan göndergeler yoğun şekilde yer almaktadır. Bu göndergeler de söz konusu bu şema ile ilişkilendirilerek şiirsel bir imge oluşturmaktadır. Örneğin: “*Spartakus değil, işte gene Sparta kazandı*”; Komünist Manifesto’nun giriş cümlesi olan “*‘Avrupa’da bir hayalet kol geziyor*”; bu sözceye bir gönderme olan “*Moskova’da hayaletler kol geziyor bugün*”; “*mezar kazıcılar: proletarya*”; “*ey! ile ah! arasında geçen bir serüvenin sonunda*” (YT) gibi dizelerde, şiirin sözcükleme öznesinin kavramlaştırılmış bir gerçeklik düzlemi üzerinden döneme rengini veren olay ve olgulara şiirsel duygu-düşünce yükleri yüklediği görülmektedir. Yine, Alkaya’nın şiirlerinde adları anılan tarihsel kişilerin ve yazınsal-kurgusal kişiliklerin de bu türden duygu-düşünce yüklerinin cisimleştirilmesinde bir işlev kazandıkları görülmektedir. Dolayısıyla Alkaya’nın şiirlerinde sözcük ve sözce, kavramlaştırılmış bir gerçekliği ve onun göndergesi olan bir tasarımı imleyen, ona göndermede bulunan, şema içinde okunup anlamlandırılması gereken temel bir şiirsel birim halindedir. Örneğin, “*cinayetimizi çaldı onlar*” (TG) dizesinde geçen ‘cinayet’ sözcüğünün göndergesi, bu şema içinde, proletaryanın kapitalist sistemle birlikte kendini var eden koşulları da ortadan kaldırmaya yönelik, “mezar kazıcı” olmakla simgelenen tarihsel eylemine ilişkindir.

Bu özellik, Alkaya’nın şiirlerini yayımlamaya başladığı dönemde, 90’lı yıllarda, okurun gerçekten ilgisini çeken bir özellikti. Dönemin siyasal ve ideolojik sorunlarına koşut olan bir sorunu şiirin nesnesi edinmesi açısından, öncelikle genç kuşak tarafından da ilgiyle izlenen şiirlerden biri oldu. Ahmet Oktay’ın ifadelerini ödünç alıp söylersem, şiirin yazıldığı zemin, kederimizi dağıtmaya da bu kederi betimleme, karşı-gürültü çıkarma, çekilebileceğimiz stratejik alanları işaret etme açısından bu ses izlenmeye değer seslerden biri oldu.

Ancak ne var ki Alkaya’nın şiirlerinin en çok dikkat çeken bu yönü, bence, aynı zamanda bu şiirin en zayıf noktasını da oluşturmaktadır. Çünkü şiirin anlam ekseninin kurucusu olan şema, bir döneme rengini veren olay ve olguların ışığında vücut bulmaktadır. Bu dönem gelip geçtiğinde ise şiir de ister istemez hem göndergeleri hem de bu göndergelerin okurun zihninde oluşturduğu imgeler açısından eskimeye, eski parlaklığını yitirmeye başlayacaktır. Bu olguyu sadece Alkaya’nın şiiri ile sınırlı görmemek gerekir. Dönemsel olmakla karakterize olan şiirlerin, yazıldığı dönemdeki parlaklığını sonraki dönemlerde yitirmeye başlaması neredeyse kaçınılmazdır. Çünkü dönemsel şiirin hareket noktası, insanın yapısında var olan sorunlar ve değer ilişkilerini işaret etmeye değil, dönemin yaşam-dünyasını betimlemeye güdülenmiştir. Oysa yaşam dünyası hem insanlar tarafından hem de tarihsel gelişim tarafından sürekli aşılır.

Söylemek gerekir ki Alkaya’nın şiirlerinde, özellikle *Yenilgiler Tarihi* kitabında yer alan şiirlerde, insanın yaşam dünyasını da gözardı etmeden insanın yapısında var olan

sorunlar ve değer ilişkilerini işaret etme açısından yakalanan bir olanak söz konusu. Örneğin ‘serüven’, ‘masal’, ‘devrim’, ‘ütopya’ gibi adlandırmalarla ifade edilen gerçeklik tasarımının olgusal karşısındaki çözümlüğünün özneye ne yaptığının dile getirilmesi açısından şiirsel bir alan açılmıştır. Fakat bu alanın derinleştirilmesi sonraki kitaplarda askıya alınmış gibidir. ‘Serüven’, ‘masal’, ‘devrim’, ‘ütopya’ gibi adlandırmalarla ifade edilen gerçeklik tasarımının yaşam-dünyasına mı yoksa insanın yapısında bulunan değerler alanına mı ait olduğu sorunsallaştırılmadan bırakılmıştır. Oysaki öznenin doluluk veya tamlık duygusundan, “*neyi değiştirdi Althusser? işte / : altmış sekizi satıyor çocuklar, büyüdüler / erdiler bir tasarım köprüsünün ne çabuk berhava olduğuna*” (YT) duygusuna varmasına yol açan neden tam da bu meseledir.

yasargunes2003@yahoo.com

Ramis DARA

Deneme, inceleme, öykü, roman gibi edebiyatın bütün türlerinde ilgi çekici eleştirel ürünler ortaya koyan **Süreyyya Evren** (1972), sonunda eksikliğini tamamlayarak, 1991'den bu yana arada bir gün yüzüne çıkardığı şiirlerinden hareketle *23 Nisan Ağdı* adıyla bir de şiir kitabı yayımladı.

Şair-yazarın diğer türlerde görülen ironik (alaysamalı, ince alaylı), yerinel (alegorik), hırçın, eleştirel tavır şiirlerinde de söz konusu.

Kendisini muhtemelen “Öfkesi örülenmiş kuşaktan” (s. 43) sayan Evren, resmi hayat ve yetkeyle (otorite) hesaplaşmasını, bunların simgesi saydığı 23 Nisan üzerinden yapıyor.

Kitabın neredeyse bütünü, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramıyla ve “*Bugün 23 Nisan / Neşe doluyor insan*” diye başlayan yaygın çocuk şarkısıyla temsil bulan resmi hayatla dalga geçmek üzere yazılmış şiirlerden oluşuyor. 28 şiirin tam 12'sinde 23 Nisan adı geçerken; o şarkıdaki “*neşe doluyor insan*” dizesi de, tam beş şiirde “*acıtmak istiyor insan*” (s. 8), “*yeniden yeniden ölüyor insan*” (s. 10), “*su doluyor insan*” (s. 11), “*başladığına lanet okuyor insan*” (s. 22), “*baba oluyor insan*” (s. 28) dizeleriyle yankılanıp yansılıyor.

Karşı çıkılan, eleştirilen, tiye alınan şey; yetkeci, tektipleştirici, devletin ve yasaların, ailenin, anne babanın buyruğunda işleyen, bireye özgürlük ve olmak istediğini olma hakkı tanımayan, şiddet içeren yaşama biçimi sayılmalıdır.

Yeryüzünde değişim ve gelişimini sürdüren insan teki için ideali, devletsiz, yetkesiz, dil, din, renk, ırk farkı gözetmeksizin, eşitlikçi, adil, paylaşımcı yaşama biçimidir elbette; insan soyunun o altın çağlarının yaşanacağı dönemi umut olarak olsun unutmamak gerekir:

Süreyyya Evren'in yer yer küfürlerle beslenen sert şiirinin ereğini böyle değerlendirmek gerekiyor kanımca. Güncel siğ politikalara indirgeyerek onun Cumhuriyet düşmanlığı yaptığını düşünmek doğru olmaz:

“*başlarım bayramına bayramiçine çocuğuna da sucuğuna da / şekerlisine de şekersizine de başlamışım.*” ifadelerindeki “şeker”linin neyi ifade ettiğini atlamamak gerekir...

Kitaptaki şiirin dokusuna gelince; ironi ve alegoriyle lirizm zor bağdaşır belki; kitapta da “*kitabımı sikiyim lirizm / düş yakamdan*” ifadesiyle karşılaşıyoruz; ama yine de bu şiirin ölçülü lirik bir duyarlık taşıdığını söyleyeceğim.

Kitabın en sonunda, bütün şiirlerden ve sayfalarından azade olarak konumlanan; “İçindekiler”e bakınca da 29. şiir olarak okumamız gereken “*acı ve alçaklık*” ifadesini ancak böyle anlamlandırabiliriz.

Künye: Süreyyya Evren, *23 Nisan Ağdı*, Komşu Yayınları - Yasakmeyve, İstanbul, Mayıs 2010, 68 s.

*

Filiz Zibek'in (1974) iki bölüm halinde sunulmuş 40 şiirden oluşma ilk kitabı *Rüzgâra Astığım Çıngırak*; kuyu, yara, hançer, ateş, kül, rüzgâr, rüya gibi sözcüklerin vurgulanır gibi olduğu, ağır-acı, ayrılık izlekli; derinlikli yanları olan, duru, dengeli, dizelerle kurulu, epey başarılı bir kitap. Bu sonuçta, şairinin yeteneği kadar, ilk kitabını çıkarmak için acele etmeyip işi biraz demlenmeye bırakmasının da payı olduğu kanısındayım.

Alelacele kitap çıkarma hevesinin yaygınlaştığı ortamda bu tutuma dikkat çekmekte yarar var kanımca.

İlk bölümdeki 39 şiirin başlığı “Dilsizliğin Sesi”, “İssizliğin Sesi”, “Sessizliğin Sesi”, “Yolun Sesi” gibi “sesi”

tamlanıyla bitiyor. “Ses”e verilen bu özel önemin şairin kimliğini oluşturan etmenlerden cinsiyeti ve doğum yeriyle (kadın – Diyarbakır) ilgili olabileceği, sesi kısılmışlığa gizli bir başkaldırıyı dile getirdiği pekâlâ düşünülebilir.

Kitabın adı da özellikle rüzgâr ve çingırak sözcükleriyle bu doğrultuda işlev üstleniyor.

“Hançerin Sesi”, “Suların Sesi”, “Çingırağın Sesi”, “Anlamanın Sesi” şiirlerinin adını anıp diğer şiirlerden de birkaç dize alıntılalım: “*saf bir keder edindim sonunda*” (s. 17), “*su, gövdede dolaşan zaman*” (s. 28), “*hayat sağır, dünya olasılık, nefes lamekân.*” (s. 30), “*taş topluyorum / kalbimin sökülün yamalarına*” (s. 37).

Künye: Filiz Zibek, *Rüzgâra Astığım Çıngırak*, Hayal Yayınları, Ankara, Temmuz 2010, 72 s.

*

İlk şiir kitabı *Çiçekler Satılmasın* 1988'de yayımlanan **Mehmet Narlı**'nın (1963) 37 şiirli üçüncü kitabı *Dil Kapısı*, akademisyenliğin olumsuzluklarını taşımamasıyla ilginç. Edebiyat alanında kuramsal ve eleştirel çalışmalar yapanların şiirleri genelde fazla başarılı olmaz. Hele de Türkoloji çıkışlıysanız ve bu kürsünün titiz, tıkız, kısır dünyasında kariyer yaptysanız.

Narlı, hem işe şiirle başlamış oluşu, hem de Eğitim Fakültesi çıkışlı oluşuyla bu çerçevede yer almıyor. Tersine edebiyat akademisyenliğinin avantajını değerlendiriyor yer yer; günümüz şiirinin dizeyi boş veren yapısına aldırma yapıp güzel dizeler ve ikilikler (beyit) yazarak.

Dizeler: “*vehimleri onarmak yazının rüyasıdır*” (s. 9), “*ne esnaf ettin dil şehrine beni ne de müşteri*” (s. 22), “*ben deniz yutarım balık hep sen de kalır*” (s. 23) [*de birlikte yazılacak*], “*ki söz oynak yazı tenha*” (s. 31), “*aşk kuşatılmaz bir vatandır*” (s. 32), “*seninle kendimleym kendimle hiçbir yerde*” (s. 43), “*zaman bir mucizedir yazı iki mecaz üç*” (s. 83).

İkilikler: “*dediler ki şu giden etini yedi kelimelerin / kıvrım kıvrım büzüldü ardı sıra ruhları*” (s. 35), “*nasıl asabilirim kendimi sana / boyuna göre bir ipim bile yoksa*” (s. 45). Sizler nasıl bulacaksınız bilmiyorum ama bence özellikle bu son ikilik, aşk konusunda yazılmış bir şah beyit sayılabilir.

Bir de üçlük: “*acemi ve sevdalıydık usta ve mağlubuz / beden barbar iktisat zorba / topla sokaklarını evimize gidelim*” (s. 48). Çok kullanılmaktan belki de eprimiş, eskimiş sözcüklerle çizilen bu geri çekilme atmosferi hoş bence.

Kitapta genelde toplumsal, varlıksal eleştirel ton ve günümüz şiirinde seyrelmiş olan gurbetlilik duygusu hâkim.

Teknik bir hata değilse, bütün şiirlerin sağa bloklanması okumayı zorlaştırıyor biraz.

K ve g harflerinden sonra gelen ve ince okunması gereken a ve u harflerinin şapkasız (düzeltme işaretsiz) yazılmasına itirazım sürüyor. Mekân, hikâye, rüzgâr, hünkâr gibi sözcükler kitapta yer yer bu işaretle, yer yer işaretsiz kullanılmış.

Künye: Mehmet Narlı, *Dil Kapısı*, Öncü Kitap, Ankara, Mart 2010, 96 s.

*

Tim, tim, tim... Tekdüze sesler, sözcükler. Genellikle özel bir ritim, notasal sıçramalar sunmayan, aynı minval üzere arka arkaya gelen tınılar. Hatta bazen özel isimler.

Alışkanlık kırıcı, şaşırtıcı, ürpertici, ses gelmeyince araları doldurma, bütünlemeye çalışma isteği de duymuyor insan. Çağrışım uyanmıyor pek.

Pek pek fotoğrafik haiku parçaları bazen.

Ya da “kardan” harfler, sözcükler. Kitabın adı da en çok burada kendini gösteriyor sanki.

Kemal Tekin'in (1976) 39 kısa şiirden oluşma ilk kitabı *Kardan Nesil* için düştüğüm notlar bunlar oldu.

Künye: Kemal Tekin, *Kardan Nesil*, Komşu Yayınları - Yasakmeyve, İstanbul, Mayıs 2009, 46 s.

KESİŞEN ÇERÇEVELER

Şehir, parmak ucumda
Sözlerim sese tehir
Parmak ucunda geçiyorum
Bir bir bloklarını
Gözlerimi kırpmadan

Torpedo gözünde izim
Cinayete hazır
Suç aleti çantası
Bir sokağın dibinde
Neyse ki
Yanıtlar, soru kipinde
Sürüyorum, arkama bakmadan

Ayazmamda yaz elin
Dilimi ayartıyor
Kışkırtıyor nefesim
Kilitnehir balıklar besliyorum
Sınırsız sularımdan

Gözlerim aşeriyor
Çilingir şifresi döküyor dilin
Lal harfler boğazımda
Avazımda sızlıyor
Belinden kopup akan

Anlıyor, duyuyorum
Çözüm, çözüm içinde
Umarsızlık içinde
Ürüyorum
Artere yazılmış denkler
Bir deli dümen
Devrilen, gebe sandal
Örülüyor durmadan

İlmekler çözülüyor
Diriliyor tohumlar
Fırtına durulsa da
Gerilip
Kopuyor zaman

GRANDEUR

Bilemesen de tozlaşan o yalnızlığı
Delirdikçe cıvıyan bu kalabalık
Yenilgiye mahkûmdur artık
Ve doğanın dengesiz döngüsünde
İşgale meyilli sinsi gölge
Yaşama sirayet eder durur
Hangi ihbarı dikkate alır ki artık
Nasırlaşan bilincinde emzirdiğin
O muzaffer gurur
...
Ancak sana yakışır zaten
Bunca yıkılmışlığa inat o grandeur

Hasankeyf 2010

GECEYSEN

karasındır bitmeyişinle.

Babam uzun yol şoförüydü.
Kamyonun sırtına birkaç şehri sarar giderdi.
Annem mendiline kalpkalbekarşı motifleri işlerken
ben okul çantama kaktüsler ekerdim
şehrin manolya kokusu değişmesin diye.

Aman be çocuk,
bırak şimdi öpüşen kuşların resmini yapmayı!
Kâğıdın ortasına kara, uzun, titrek bir çizgi yeter
gecenin ömrünü anlatmaya.
Öpüşmek de neymiş?

*Değiş ey zaman!
Beni ihtiyarlığıma götür
ağzının tadını unuttuğum...*

Bir kırmızı sonbahardır yaşadığımız
içinde su sesi, karanfil kokusu,
ve uzun yalnızlık olan.

Annem yalnızlıktan korkardı.
Bu yüzden uzun yol şoförüydü babam,
manolya kokusunu sevmezdi.

Gitmeyi sevmeli insan.
Bacaları nefret üfleyen şehirden
çıkıp bir gece
anayolun orta şeridinde uzun uzun durmalı
ve bir kamyon şoförünün başını belaya sokmalı.

Balıktan ötürü uçmayı özlerim
kuştan yüzmeyi, hayattan ölmeyi...
Böyle karışık mı hepinizin aklı
yoksa ben mi çoğaldım?

Gitmek için yürümem lazım.
Ah timsah
neden ısıyorsun ayaklarımı?

HAFRİYAT

ses ölümden öte bir kamyondur
bu sözü söyleyen kamyonda
kamyoncu ise kamyonun kasasında bir kadınla sevişiyordu

DELİRİNCE

hüzün eski bir oyuncak gibi yüreğimde.
ama yüreğim hüznün oyuncuğu.
oysa oyuncak eskidi yüreğimde.
sen dersin ki hüznülen işte oyuncuğunla.
ben derim ki oyuncuğım hüznün yüreğinde.

YAZ DEĞİNİLERİ, 2

Hüseyin PEKER

Bu kez dergiler yerine yeni çıkan kitaplarda geçen bazı yazılara itirazım olacak. İlki daha elinize geçmediğini sandığım bir kitap. Bu satırları okuyasıya piyasaya sürülür mü bilmem. Benim elime erken geçti. Çok da ilgimi çeken ve beni coşkulandıran bir yapıt: Önce kitabı tanıtayım. ‘*Şimdi O Güzel Bahçede: Mehmet H. Doğan Kitabı*’ başlığını taşıyor: Haydar Ergülen ve Orhan Tekelioğlu birlikte hazırlamış. Yani Mehmet H. Doğan'ın iki kadim dostu. Kitapta da ilk usa gelen dostları Orhan Alkaya ve Sina Akyol en güzel yazıları yazmış. Kendine yakıştıran 'Yaşayan en büyük Türk eleştirmeni' sözüne 'yanılıyorlar, ben ülkenin en iyi mangal yakıcısıyım' diye yanıt veren Mehmet H. Doğan'ın hâlâ diri kalan anılarından, yaşayıp duracak dost tarafına, gittiğinden beri ıssız kalan İzmir yazın çevrelerinden, Urla'da Cumhuriyet Kaptan'daki minderi sıcak kalmış içki masasına, her şeyi kapsayan bir Mehmet H. Doğan anması. Orhan Alkaya'nın 'adam' diye, Haydar Ergülen'in 'meyhane arkadaşım' diye içtenliğe bulaştırdığı, kiminin de 'o muazzam mavi gözlü dev' tanımına yaklaştırdığı bir dostun anlatılması her şeyden önce.

Mehmet H. Doğan Türk yazınında böylesi dost olup, şair yüreğine yakınlaşmasıyla, bence ilktir diye düşünüyorum. Bunun edebiyatta hem yer belirleyicisi olmaya bir katkısı olduğu gelir aklıma, hem de 'insan birbirini ancak arkadaş gözlükleriyle görebilir' tezine yakınlaşmasını düşündürür.

Adam şiir yıllıklarından YKY şiir antolojisine geçiş sürecinde uğradığı ağır tenkitlere rağmen, çalışmaktan, üretmekten yılmamış, ortaokuldan beri şiir yazarak başlattığı şiir serüvenini, eleştirmenlik sürecinde geliştirerek; 9 deneme, 1 anı ve türlü çeviri kitapları ve seçkiler kazandırarak 2008 yılının ilk aylarında aramızdan ayrılmıştır. Memet Fuat'ın yıllıklarını baz edinerek işe başlayan Mehmet H. Doğan; 10 yıla yakın *Adam Sanat ve Kitaplık* dergisi ekinde, bir önceki yılın ürünlerini değerlendirdiği şiir yıllıklarını sunmaktan çekinmemiştir.

Mehmet H. Doğan kitabının 'Yaşamı' bölümünde kendi yazdığı, pilotluk ve yoksul Adana günlerinden yazarlık serüvenine geçişi, 'Dost Anılar'da ise Sina Akyol, Orhan Alkaya, Yusuf Alper, Haydar Ergülen, Şadan Gökova, Turhan Günay, Tarık Günersel, k. İskender, Fergun Özelli, Hüseyin Peker, Orhan Tekelioğlu ve M. Sadık Kırımlı'yı bulabilirsiniz. Kitabın diğer bölümü yapıtları, edebiyatçı kimliği üzerine Nazmi Ağıl, Necmiye Alpay, Şeref Bilsel, Metin Celâl, Gültekin Emre, Metin Cengiz, Yaşar Güneş, Orhan Kâhyaoğlu, Yücel Kayıran, Mahmut Temizyürek, Baki Ayhan T., Gonca Özmen ve Ali Galip Yener'in yazılarından oluşuyor.

Bu kitapta son eşi Engin hanımdan, küsüp barışarak uzun dönem dostluk ettiği Veysel Çolak'tan, Bursalı dostları Ramis Dara ve İhsan Üren'den, Doğan Hızlan'dan da birkaç satır arıyor insan. Buna rağmen bir eleştirmenin dostlukla bugüne ne kadar diri kaldığının, yaşamasını sürdürdüğünün kanıtı olarak iyi bir belge kitap olduğunu eklemeliyim. Teşekkür ederiz, Haydar Ergülen'le Orhan Tekelioğlu'na, özlem giderdik onlar sayesinde.

İşte itirazım bu kitaba sığdırılmış Yücel Kayıran'ın yazısından bir paragrafa, ve Selami Karabulut'un Ocak 2010 basımı, aynı yıl Behçet Aysan şiir ödülünü Erol Özyiğit'le paylaştığı *Yarım Kalan* kitabına Metin Cengiz'in yazdığı önsözdeki bir paragrafa ait.

İki paragrafı da alt alta ekliyorum. Sonuca belki eklenecek birkaç cümlemiz vardır. Yorumun büyüğü elbet sizin:

“İkinci Yeni, Türk şiirinde, büyük bir poetik aydınlanma dönemidir. 60'ların sonundan 80'li yılların ortasına kadar, bu poetik aydınlanma yerini karanlığa bırakır.” Yücel Kayıran (s. 289)

Yanıt: 80 yılların ardından Yücel Kayıran da yazmaya, şiir dünyasında anılmaya başlamıştı. Sanırım İkinci Yeni sonrası kendine kadar karanlıkta sayıyor. Örneğin Ataol Behramoğlu, Refik Durbaş, Özkan Mert, İsmet Özel, Egemen Berköz, Güven Turan

kapkaranlık onca. Bence çok iddialı konuşuyor Yücel Kayıran; kendini riske atıyor kanımca. Bu yargının bende doğrulanacak bir yanı yok.

“Günümüzde geçer anlayış olarak imge avcılığının; bir gerçeklik oluşturmayan, bütünlükten yoksun, gerçeklikle bir akrabalık ilişkisi kuramayan ve birbirleriyle ilgisiz dizelerden oluşma; sözümona bir derinlik yaratma gayretinin örgütlediği sığ bir şiir öne çıkıyor. Çağrışımsız, tatsız tuzsuz, anlamsız, sözcüklerin birbirini reddettiği bir imge hayaleti ordusu sizi daha ilk birkaç dizede alıkoyuyor, devam edemiyorsunuz okumaya.” Metin Cengiz (Yarım Kalan Önsöz'ünden)

Yanıt: Ne denebilir? Bu denli imgeye sert çıkış veren M. Cengiz'in kendi şiiri imge şiiri değil de nedir? Bir başka deyişle yeni çıkaracağı dergide imgeyi topyekûn yok eden şiirlere mi yer verecek? Nerden bulacak onları?

İşine karışmak gibi olmasın.

Bir kitap da bugün elime geçti. Hem okunmaya değer, hem de günümüz sorunlarına ışık tutan değerlerle örülü. Süha Tuğtepe'nin (1956-2009) ölümünden sonra bir araya getirilen toplu şiirleri: *Zerre*.

24 Haziran 2009'da Almanya'nın Hannover kentinde geçirdiği amansız hastalıktan 53 yaşında kurtarılamayarak vefat eden ayrıksı şairimiz; belki Karadeniz'in verdiği serin, rüzgârlı ve bereketli özelliklerle ilginç bir şiir yaşıyordu ve coşku dolu, karmaşık bir dünyanın şairiydi hep. Ben kitaptaki *Yüzler ve Zarflar, Düşler ve Seyrek Zamanlar, Sürgün Mozaik, Piton Üşümesi, Güzel Hayvan* gibi yayımlanmış kitaplarından söz etmeyeceğim. Kitap oylumunda yayımlanmış yapıtları bunlar. Ama son bölüme eklenen, henüz dosya olarak bekleyen 'Fosil' ve 'Deryanın fi Hali' adlı 2 dosya hayli ilgimi çekti. Bunlara kısa değinmek istiyorum. Belki çoğu yakası dünyalı olmanın düşünsel yakasına bilimsel uğrayıştan yola çıkan, derin dalışlarla biyolojik evrimin kistaslarından doğan bir şiir. 'Okşanır elbet etten kurtulan', 'Bu yüzden özlüyorum, anne karnı gibi, taşın içine girmeyi' (s. 366-368) gibi esriğin ucunda mezar biriktiren kavramlar, pırl pırl iskelete dönüşen sözcükler.

Sonucu söylersem kozmik vurguların ucunu daha iyi anlarsınız: 'Zaten fosilden nefret ederdi / Tanrısı gibi etini ete yedirdi' (s. 380)

'Deryanın fi Hali', adından da anlaşılacağı gibi deniz ve balıklar âlemini Sait Faik'ten aldığı bir dille, Ece Ayhan'dan edindiği yaşam tarzıyla anlatıyor. Hayli ilginç bu bölümde dülger balığından sardalyaya dönüşen deniz altını, yüreği burkan güzellikte izlemek mümkün.

Süha Tuğtepe kitabının hayli ilginç önsözündeki, kendine özgü anlatımıyla biçimlediği giriş bölümünde; Haydar Ergülen'in şu satırlarında da kitaba yankı bırakacak anlamlar bulmak mümkün:

'Süha'nın kendisini övdüğünü hiç hatırlamıyorum.

Şimdi bazı yavaşların 80'li yıllar şiirinden ve şairlerinden bahsederken iktidar oluşturmak, kendilerini önemsemek, çete kurmak gibi pespaye ve ancak kendilerini tarif eden yaklaşımlarını, yazılarını gördükçe, ne kadar dürüstlükten uzak, yalan ve çirkef içinde debelenen yaratıklar olduklarını anlıyorum. Bunlar asıl onların dertleri olsa gerek.' (s. 12)

Süha Tuğtepe'yi, Haydar Ergülen'in Beyoğlu'nda kırmızı ayakkabılarıyla karşıladığı son gününden başlayarak okuyun derim.

Adı geçen kitaplar:

Haydar Ergülen-Orhan Tekelioğlu, *Şimdi O Güzel Bahçede*, Kırmızı Yayınları, Haziran 2010, 420 sayfa, Anma kitabı.

Selami Karabulut, *Yarım Kalan*, Şiirden Yayınları, Ocak 2010, 70 sayfa, Şiir.

Süha Tuğtepe, *Bütün Şiirleri, Zerre*, Kırmızı Yayınları, Haziran 2010, 490 sayfa, Şiir.

İlker ŞAGUJ

Sİ BEMOL

birakılmış bir ev özleminin nöbetçisiyim/ yaz toprağı yağıyorken/ en kalın cam sesi gibi kırılıyor bukalemun kemiğın tek parça hislerinde sen/ müzik kanseri zamanlar sıkıştırıyorsun sur'la üflenmiş avucuna/ ayçiçeklerinin öldürdüğü dudaklar aylak dolaşıyor sen/ çoraplarını farklı renkte giymiş bir gezegenle çıkmışsın yola/ karanlık kolumda taşıdığım kalkana erittiği kiremit rengiyle ovalarken ellerimi/ giderken arkanızdan bir sürahi pencere döküyorum sen/ yarı kiralık son tur gemisinde meteliksiz bakıyorsun yaptığımı/ bırakılmış bir kuru boyanın izini taşıyorum/ yarımıyamalak bir tuvale yarımıyamalak çizdiğim denizde yolculuğunuz/ suya kamulaştırılmış bir bahçe ekilmiş/ kapısına hızlı bir kozalak asılmış sonrasında sen/ bir tavşan ayağı şansıyla geziniyorsun/ yine bir kibrit kutusuna sığıştırdığın var olma'ğınla ağlıyorsun sen/ sesi sonuna kadar kısık sesli duyuru! / bırakılmış bir istanbul biriktiriyorum yolculuğunuzun sonuna sen/ ceplerinde çok pişmiş bir uzay parçası taşıyorsun!

12 Mayıs 2010

Onur BAYRAKÇEKEN

NEVİZADE RÜYASI

nevizade sakat şarkılar caddesidir
çoklukla eksiktir bütün melodiler
mesela, valsimiz yalnız dinlemeliktir
mesela, hep 'la minör'dedir gitarist

nevizade pek arabesk mekândır
adım başı inleyen insanlar vardır
mesela, caz bile orhan gencebaydır
mesela, sabahlar bile ağrıdan alır

nevizade nice yanmış can taşır
tüm içkiler yapayalnız dostlara taşır
her masada kendine mânâlı adamlar vardır
mesela, gürültülü bir sessizlik
mesela, çok hücreli bir yalnızlıktır

İstanbul, 25 Temmuz 2010

Osman YOLUÇ

YANILMA PAYI

kabuğunu kırdı bir buyrukla uyluk
ve yolculuk dedik adına
tastamam bir yolculuk.
unuttuğum bir şey varsa diye avuttuğum
avucumda tuttuğum bir şey varsa diye korktuğum
bir su gibi geldi hayat
bir buluta tutunup sırlıklam dayadım ki
kaç kalibre? bir umuda tutunup da koptum
ve koştum soruyorum şimdi kaç kalbe?
unutmuyorum aşkı unutmuyorum:

hâlâ elimde olan bir şeydir diye !

Kâzım ŞAHİN

YAZ DÜŞÜ

yaz sıcaklığı melengiç kokusu düşlerimi delen bu seveda
bu dünya neye boyun eğer ölüm çıkığı
nerede unutmuştum o ilk heyecanı ay batmıştı bir gölün
[derinliğine
yağmur kırılmıştı ışık kırılmıştı umut kırılmıştı o derinlikte
sendeleyerek çıkmıştım gözlerimde siyah ışık
ah! nereye saklasam seni kalbim

yaz sıcaklığı sarının ipeksi duruşu gözlerinin derinliğindeki
[gökyüzü
bu dünya şehla iki göz arası sözcüklerin uzaklığı
nerede unutmuştum o ilk umuda kalkışı ay batmıştı yazın
[solgunluğuna
yağmurun isyanı ışığın isyanı umudun isyanı dağlara siper
ah! nereye saklasam seni umudum

yazın sıcaklığı sana yolculuğun inceliği zamanı delen bu gidiş
bu dünya büyüyor sana doğru kaşla göz arası
nerede unutmuştum o aşk yumağını ay batmıştı canıma
yağmur yanmıştı ışık yanmıştı umut yanmıştı
yanarak çıkmıştım tenimde yangın
ah! nereye saklasam seni sevdam

Mehmet ÖZTÜRK

HASAT

Mevsimlerin sapağında
Güller çürümüş
Yoncalar yitmiş
Yamaçlara
Sergi açıyorsun

Bahçede ayvalar bakır sarısı
Üzüm salkımları şaraba gebe

Suyun içinden
Nilüferler iteliyor zamanı
Zaman telaşlı
Balkon demirlerine
Tünemiş
Pastırma sıcaklarına
Ömür ekıyoruz
Taraçada ihtiyar ranza

Gökhan ERTEKİN

AKŞAM GELİRKEN

akşam dalgalandı
kovdu maviyi
bir hezeyan başladı
eşekarıları arasında
bir bulut düştü
ayın terkisinden
ve yıldızları saydık;
bin bir, bin iki...

Ali SINGİR

Ne çok edebiyat dergisi var. Allah eksikliğini göstermesin. Sadece İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Adana gibi şehirlerde değil. Diğer kentlerde, hatta kasabalarda, köylerde aylık, iki aylık, üç aylık ya da düzensiz aralıklarla çıkan dergiler. Çok bilinenler dışında, uzun süredir çıkıp da, iyi kötü dergilerle ilgilendiğim halde benim de görmediklerim, bilmediklerim var.

Bildiklerimden olup da sürekli ediniş okuyamadığım, bir seferliğine, bu hokus pokus dokuz yazısı için sağdan soldan toplayıp okuduğum dokuz dergiyi tanıtacağım burada birer ikişer satırla. Her birinden şirini sevdiğim birer şairin adını anıp kalanlarını meraklılarına bırakacağım.

Birkaç günlüğüne tatile çıkarken bu iş için bir poşete doldurup yanıma aldığım dergilerden biri *Çağdaş Türk Dili*'ydi (Ankara). Ama bu derginin temmuz (269.) sayısında şiir yayımlanmamıştı! Sanırsam *Çağdaş Türk Dili*, dil sorunlarıyla uğraşmayı yeterli görüp şiir yayımlamayı epey önce bırakmıştı.

İkinci dergi *Koridor*'un (Ankara) üzerinde "Yaz 2010" yazılı (14.) sayısında 18 şairden şiir var. Birazını severek, birazını sıkılarak okudum. Üç dört şair arasında kararsız kaldım. Sonunda "Hayallah" şiiriyle Büşra Kurtar'ın, Belgin Doruk temalı şiiriyle de Engin Turgut'un adlarını anmaya karar verdim.

Afrodizyas Sanat'ın (İzmir) temmuz-ağustos (22.) sayısındaki 20 şairden Ersan Erçelik, Yelda Karataş ve Ahmet Uysal'ı birlikte anıyorum.

Şehir'in (Devrek-Zonguldak) haziran (57.) sayısındaki 13 şairden, "Cehennem" şiiri dolayısıyla, derginin yayın yönetmenliğini de yapan İbrahim Tığ'ı anıyorum.

Zalifre Yazıları'nın (Safranbolu-Karabük'te çıkıyor diye biliyorum) mayıs-haziran (6.) sayısındaki 8 şairden "Fareli Köyün Yalancısı" şiirinin şairi Gökhan Arslan'ın adını anmak istiyorum.

Bir Nokta (İstanbul) dergisinin temmuz (102.) sayısında şiiri bulunan 11 şairden, Orhan Alkaya ile Mustafa Burak Sezer'i kıdemliler olarak bir kenara bırakırsam, "Oracıkta Uyusan Raziyim" şiiriyle Mahmut Avcı'yı işaretliyorum.

Dergâh'ın (İstanbul) temmuz (245.) sayısındaki 7 şairden Ali Emre ve Abdullah Harmancı'nın adlarını kaydediyorum.

Yedinci dergi *Yedi İklim*'in (İstanbul) temmuz (244.) sayısındaki 13 şairin şiirlerini okuyunca hangisini anmam gerektiği konusunda çok zorlandım, sonra "Ötesizliğin Sonu" şiirinin şairi Mehmet Sarı'da karar kıldım.

(*Dergâh*'la *Yedi İklim*'in bir sayılık farkla yayını sürdürdüklerini bu yazıyı yazınca gördüm ve inanamayıp tekrar dergilerin kapaklarına baktım!

Eski'lik konusunda, 78 yıldır [1933'ten bu yana] çıkan ve herhalde geçmişte 15 günlük olarak da yayımlandığından bu eylülde 1236. sayıya ulaşan *Varlık*'in rekorunu unutmamak gerekiyor!)

Turunç dergisinin (Adana) mayıs-haziran tarihli (2.) sayısındaki 15 şairden, yaşayan en yaşlı şairimiz olarak Mehmet Aydın'ın adını kaydediyorum. (Mehmet hoca, *Varlık* dergisinden 10 yıl önce 1923'te doğmuş.)

Kıyı dergisinin (Trabzon) temmuz-ağustos (215.)

SUSKUNUN DİLİ

yaban kavuksuz bir Pişekâr
gölgesi düştü üstüme
orta bir oyundan kalma
değdiği yerleri kanatan aşk
ve gövde ardı sıra
uzun yol boyunca
peşimden geldi

unutulmuş bir düş sonra
yastık altında büyüyen uyku
köşe bucak bir zaman
üşüştü eteklerime

bunlar olurken
doyun gök
titrek yağmur
ve lohusa bir bulut
silinen yerlerimi
yazdılar çalاکalem

ve suskunun dili
çözüldü

Papyon Tayfun TÜRKKAN

ASLINDA KUMDANDIR AYNA

bana sorma
sessiz bir cam kırığı
ya da kırılırken
ses bile çıkaramayan
o kum çığılığı

tepelerden kendini izleyen
yeter
siz
de desem

sorma bana

C

şaka gibi
oldum
acıdı benim
sence ben cee
mi yim?

sayısındaki 7 şairden, daha önce adını duymadığım Şerife Hançer'i seçiyor ve onun "Belki" adlı şiirinin girişini alıyorum buraya:

Belki hiç yoktum
Bir masa düşledi beni
Tabak, bardak ya da bir resim çerçevesi

Taner CİNDORUK

GÜLÜN ŞİDDETİ...

içki değil sarsıldığım, gülün şiddeti
rıhtımda bekleyen bir adamın küskünlüğü
tanımadığım adamların küskünlüğü diyelim...
duydum yine de onların şefkatlerini...
herkesin bırakıp gittiği kadardı yüzüm

değil, içki değil; gülün şiddeti...

bilmediğim yerlerde öpülüp koklandım...
güzün hevesini okşadı bir kız serinliği
ıssızlar kirişlerince yontular karanlığı
tokluğun rezilliği elmayı çürüttü!
birkaç üniformalı üstümü başımı yokladı
bense uykularımı bu şölenli mezarlığın

bir küçük saksının pencereye darıldığını duydum
kim nerede akşam olduysa bildim, oradaydı
rıhtımın en derininde kalbim...

herkes kadar ben de yara aldım uzaklardan

gülün şiddetinden uyuyamadım...

Türker ÖZŞEKERLİ

SIRASIYLA KAYBETTİĞİM / EVİM

anlatmak olanları en kestirme yoldan.
dur başlamadım daha gerisini getirebilirim.
denemeye yeltendim başından beri,
soyundum en ince dudaklarımı ziyadesiyle.
sesim fışkırıyordu aceleden ve başka bir yerim.
evim, sırçam, dilberim.
sırasıyla kaybettiğim şeylerin işsizleri.

“evim” kaybettiğim dilberim.

Mayıs 2010

Muaz GÜNER

DİKEN GÜLÜ DEVİRLERDE

diken gülü evlerle yürüyenler var
kalbine şahit güneşlerin
dalgası küçük henüz, yağmur güzel
seslerini bozan kimselerin gördüğü
ağaç suyu damlayan devirlerde
şu uçurumlar... utangaç olana dek
dalgin değirmenler devirdiği günlerle
dirilsin kalbine şahit olup
seslerini bozan kimselerin gördüğü devirlerde

İrfan ÇINAR

Yİ ÇİNG

el kör uzanımı tek düş
uzaklaşmış ülke topraklarına
doğuya göç var

ağartılarak ağulu dili suyun
unutuluyor öğrenilen
ağrılı ve dik
sınıftan kovuluyor
cihangir süslü anayasalar
gibisidir bir üstüakşam
gitmek pek iyidir

geçiliyor mavi
geçiliyor sarı
geçiliyor öncesi göç

geçmişine yüz çevirip
yarınla kaybediyor revan

eğildiği kadar
yoktur ardı ölünün
hepimiz görüyoruz

söylenmemiş hiçbir şeyi
söylemiyor insan

Ecvet Emrah GÖKTAŞ

ÇOĞALAN TEK RENK*

mavisin
acın mavi
ölümün
içince masaya dağılan mavi
bir kadının avlusuna
bırakasım gelir seni

**a.galip üstüner*

EL KİTAPÇIĞI

1- kadın beğenisine açık vücutlu tanrılarım
pay bırakmıyorsunuz nasıl tapayım
2- öncenizde de vardı onar nar ar çoğalan ses
yoldan çıkarılma sebebiniz
3- dünyayı kucağımıza bizi de hareminize yakıştırdınız
avuçlarıma dökülürken kalıplarınız
Ek madde: ellerimizin yoktur kızlık zarı

GÜN BATARKEN

Yalçın OĞUZ

Âşık olmaya son verirlerse yaşlanacakları gerçeğini bilmeden, yaşlanırken âşık olmayı sonlandırmaları gerektiğini düşünen insanlara ne kadar yanıldıklarını kanıtladım. – *Gabriel Garcia Marquez*

Tam on altı yıl olmuş diye geçirdi içinden, doğduğu kentin güney doğusundan, batısına taşındığı, tam on altı yıl. Balkondan baktığında o zamanlar, Bursa ovasının batısı hâlâ ekilen biçilen, göz alabildiğince uzanan yeşillikler içindeydi. Neredeyse Karacabey ovasına kadar olan kısmı gözükdü oturduğu yerden. Şimdi beton yığınına dönmüştü her yer. Binaların arasından görebiliyordu gün batımını. Gün batıyordu. Mavi-beyazdan pembeye, pembeden o muhteşem gurup rengine dönmek üzereydi gökyüzü. Yaşamdaki güzellik ve çirkinlikler de böyle güzellikler senfonisi ile bitmeliydi diye aklından geçirdi.

Yoldan gelen ayak seslerini duydu. Bir kadının ayak sesleriydi sanki. Eğildi baktı; akça ağaçların arkasından bir kadın aşağıya doğru yürüyordu. Yaprakların arasından kopuk kopuk görüyordu kadının geçişini. Son ağaca geldiğinde arkasından bakınca, yaşlı yüreğinin atışı hızlanıverdi birden. Ateşler bastı yüzünü. İşte o, dedi. O. Karamsarlık mutluluğa dönüverdi birden. O, dedi bir daha, o. Salına salına iniyordu yoldan aşağı doğru.

Gittikçe uzaklaşıyor, uzaklaştıkça daha çok o oluyordu. Bir ara döndü arkasına baktı kadın o değildi. Oysa yürüyüşü, saçları, fiziki görünüşü ile o olduğunu sanmıştı. Bir iki dakikalık heyecanı, yüreğini basan onun sıcaklığı ve çarpıntısı bitivermişti. Ne zamandır hep onu görmek, onun sesini duymak istediğini düşündü. Yaşamının gün batımında, akli yüreğine söz geçiremiyordu. Âşık olmuştu. Yıllardır süren mutlu evliliğine başka bir aşk karıştırmıştı. Karısını seviyordu ama ona âşıkı.

Gökyüzüne kaldırdı başını, baktı. “Günün en sevdiğim saatleri bu saatler” dedi. Güneşin ışıkları yumuşamış, bulutların mavisi kadife gibi olmuş, karşı binaların pencere camlarına gurup vaktinin renkleri düşmüştü. Yahya Kemal’in Cihangir’den Üsküdar’a baktığı saatler bu saatler olmalıydı.

Yıllar önce bir arkadaşı telefon etmiş, “Bu akşam bazı dostlarla Uludağ’ın eteklerinde güneşi batırıp, güneşi doğduracağız birlikte, gelir misin?” demişti. Kimler olduğunu sorduğunda ülkenin çok önemli iki tiyatro sanatçısının adlarını vermişti. Oyunları bittikten sonra saat bir iki gibi gelip sabah güneş Uludağ’ın arkasından o muhteşem renkleri ile kendini gösterene dek onların sohbetlerine katılacaklardı. “Olur” dedi, gelirim. Buluşacakları yere vardığında, güneş Bursa ovasının yeşillerini kırmızının tüm tonlarına boyarcasına yavaş yavaş batıyordu. İçeriye girdiğinde çok eski dostlarını da görünce sevindi. Güzel bir gece olacaktı. Onlar geç saatlerde geldiler. Kapıda durup şöyle bir baktılar masadakilere “Çok malzeme var” dedi iri yarı olanı diğerine. Malzeme yerine konulduklarına içerlediler, diğer dostları güldüler bu sözlerle. İçlerinde alkol almayan tek kendi vardı. “Anlamadılar” dedi içinden. Sonra hak verdi sanatçıya. İşleri gözlemdi. Sanat yaşamlarındaki başarıları da ancak böyle gözlemler ile oluyor herhalde dedi.

Çok güzel bir gece oldu. İri yarı olanı hem güldürdü, hem düşündürdü hepsini. Alkol duvarını aşanlar sadece gülyüyorlardı.

Ufak tefek olanı, davet eden arkadaşı ile sohbeti koyulaştırmıştı. İkisi çok eskiden tanışlardı, askerlik yaptıkları yıllardan. Aynı bir masaya oturmuşlar, sohbeti koyultmuşlardı. Alkol alanların arasında alkol almadan oturmanın zorluğundan kaçmak istedi o ikili masaya. “Müsaadenizle” deyip oturdu. Sohbet ilerledikçe bu masada olmaktan keyif aldı. Bir ara, size bir sorum vardı, dedi ufak tefek sanatçı. “Kırk yaşından sonra bir insanın başına gelebilecek en güzel şey nedir?” Her verdikleri yanıtı hayır diyerek başını sallıyordu. Sordular, nedir o zaman? “Kırkından sonra âşık olmaktır arkadaş, âşık olmaktır.” dedi. Şaşırdı. O yıllarda karısı ve iki çocuğu ile evliliklerinin en güzel günlerini yaşıyordu. Olur mu öyle şey dedi kendi kendine. Azmış bu. Kırkından sonra azanı teneşir paklar deyimi geldi aklına. “Düşünebiliyor musunuz? Onu görünce yüreğinin atışı hızlanıyor, ateş basıyor yüzünüzü, bir heyecan dalgası kaplıyor her tarafınızı. Gözleriniz ondan başkasını görmüyor, hep onu düşünüyor, hep onun sesini duymak istiyorsunuz. Ne tarafa baksanız hep o. Ne tarafa dönseniz hep o. Varlığında saatlerin yelkovanları akreplerini çılgınca kovalıyor, yokluğunda ikisi de durmuş. En güzel şarkılar o varken, ayın ışığı sarmalarken gövdelerinizi sabah olmasın diye dua etmez mi insan? Güneş doğacaksa biz doğururuz onu el ele avuçlarımızdan.”

Şaşırmıştı iyiden iyiye. Onun çok güzel bir sanatçı ile çıktığını tüm ülke insanı biliyordu.

Karısı ve çocuğu, onlar ne olacaktı? Hayret, dedi. Akli gönlünün ardında kalmış dedi. Nerden bilsin aynı şeyin yıllar sonra başına geleceğini? Tüm dedikleri bir bir oluyordu o ufak tefek sanatçının.

Yıllar öncesinden tanıyordu. Çok güzel bir genç kız diye bakıyordu ona. Önce bir, sonra iki ve daha sonra üç çocuğuyla birlikte geçmeye başladı iş yerinin önünden. Her geçen yıl daha da güzelleşiyordu. Öyle üç çocuk doğurmuş bir hali de yoktu. Balık etinde, incecik yüzünü çevreleyen kumral saçları, hep gülümseyen pırl pırl ela gözleri ile bir güzellik sütunu gibiydi. Zaman zaman işyerine girer, sorunlarını anlatır, akıl danıştırdı. Mutlu bir evliliği olsa gerek diye düşünürdü onu her gördüğünde. Bir gün çok telaşlı bir şekilde geldi. “Eşim çok hasta, tansiyonu çok yüksek, doktora da gitmiyor ağabey, ne yapacağımı şaşırdım” dedi. Uzun zamandır ağabey diye hitap ediyordu ona. Muhakkak doktora gitmesini söyledi. Bir süre sonra onu göremediğini fark etti. Artık geçmiyordu işyerinin önünden. Meraklandı. Günler sonra gördü, yolunu çevirdi. “Nerelerdesin kızım? Eşin nasıl oldu?” dediğinde gözlerinden eşini kaybettiğini anladı. Sanki ikisinin de boğazını birer yumruk tıkamişti. İki omzundan tuttu “Başın sağ olsun, tanrı sana ve çocuklarına sabır ve sağlıklı bir ömür versin” dedi.

Yıllar geçti ardı ardına. Daha çok uğrar olmuştu iş yerine. İki kızını evlendirdi, oğlunu askere yolladı. En zor günlerini oğlu askerdeyken geçirdi. Ülkedeki terör olayları her asker annesini ürküttüğü gibi onu da çok ürküttü. Günler, haftalar, aylar geçmek bilmedi. Bir gün oğlu çıkageldi. En mutlu günlerinden birini yaşadı o gün. Önce iş buldu oğluna, sonra onu da evlendirdi.

Kadın başına bir sürü zorluğun üstesinden gelmesini bilmişti. Zor ve yalnız geçen geceleri biraz daha kolaylaşmıştı. Güzelliğinden de hiçbir şey kaybetmemişti. Üç çocuğunun mutluluğu onu daha da güzelleştirmişti. O eski pırlıtlar gelip gözbebeklerine oturmuştu yeniden. Sonra bir gün rahatsızlandığını, doktora gittiğini, tedaviye başladığını söyledi. Üzülürdü. Uzun bir zaman ortalıktan kayboldu. Nerede olduğunu soracağı bir kimseyi de tanııyordu. Kısa bir süre önce de evini taşımıştı buralardan. Sonraları onu merak ettiğini fark etti. İşyerinin önünden geçen her genç kadında sanki hep onu görüyordu. Aklından çıkarmaya çalıştı. Olmuyordu.

Bir gün o güzelim saçlarını rüzgârda uçurarak, gözlerinin içi gülerken girdi içeri. Elini uzattı ve iki yanağından öpüverdi.

RÜZGÂR

ışığı şehri yapan
güneşin ve denizin saatleri
adını her anışımında zamanın
düğümleyen akrebin ayağı, eli
yelkovmayan! kovma!
kapıp koyma
evlere kapan
bak, diken diken denizin tüyleri
ölümler tanrısı intiharın
devrilirken bir bir kuleleri
savaşlardı, şaraplar, sokaklardı
bambaşka şeylerdi bizi tutan
tanrılar tanrısı zamanın
yalarken kıyılarımızı alevleri

Şaşırılmıştı. Yaşlı yüreğinden aşağıya doğru sanki ılık ılık bir şeyler akar gibi oldu. Birbirlerini incitmekten korkar gibi hafifçe sarıldılar. Yüreği deli gibi atıyordu. Ellerin titrediğini fark etti. Gizlemeye çalıştı. Kocaman olmuştu sanki elleri, koyacak yer bulamadı. Doktordan geliyordu. Rahatsızlığını anlattı, ileri tetkikler istemişti doktoru. “Muayene ederken beni utandım” dedi. “Neden?” “Hiç estetik ameliyatı oldunuz mu?” diye sormuştu doktoru. “Göğüslerimi gördüğünde sordu bu soruyu, utandım” dedi. Şaşkınlığı bir kat daha arttı. Kıskanıyordu. Doktora da sinirlenmişti. Ne işi vardı gözlerinin kadının göğüslerinde? Sonra kendine şaşırıldı. Ne oluyordu? Bu yaşta böyle şey olur muydu? Yaşamının gün batımında neydi bu başına gelen? Oluyor işte, oluyor dedi içinden. Tam karşısında, gün batımının o görkemli güzelliği gibi duruyordu.

Akşam iş dönüşü eve geldiğinde her zamanki gibi gülerек karşıladı kırk yıllık eşi. Sarıldılar birbirlerine. Bu kez karısını biraz daha fazla sıktı kollarının arasında. O zaman kendini bir suçlu gibi ezik hissetti. Aklından geçen son tümce yıllar öncesinden aklında kalan tamamlanmamış bir sevginin, bir aşkın bir dizesiydi. Behçet Necatigil’in bir şiirinden bir dize. “Bir suçlu gibi ezik sana selam söyledi.” Gözlerini kaçırıldı karısından, farklı duygular içindeydi. Karşısında yıllardır tüm kalbiyle sevdiği ve saydığı iki çocuğunun annesi. Ama aklında gene o. Karısını seviyordu, ona âşık olmuştu. Bu duygusundan ürktü. Bir de karısına seslenirken dilinin ucuna onun adı geliyordu hep. Şaşkınlığı. Duygularını frenlemesi, aklının yüreğini yönetmesi gerektiğinin şart olduğunu düşünmesinin rağmen, tam tersi oluyordu. Yüreği aklını yönetiyordu.

Yıllardır bir alışkanlığı vardı vazgeçemediği. Müzik. Sabah yataktan kalkar kalkmaz açardı radyoyu eskiden. Şimdilerde internet üzerinden dinliyordu. Yaşından dolayı erken kalkmaya da başlamıştı. Şarkıları en düşük ses düzeyinde dinler, Türk sanat müziği en başta gelen tercihi olurdu. Kulaklarında bir sesin olması ona yetiyordu. Şimdilerde ise şarkı sözlerine daha çok dikkat eder olduğunun ayırımına vardı. Sözler onu etkiliyordu. “Hiçbir şeyi özlemedim seni özlediğim kadar / Sen de başını alıp gitme ne olur...” Karşı binanın balkonundan yayılıyordu şarkının sesi. Yıllar öncesi ilk Cem Karaca’dan dinlemişti. Sevdiği bir şarkıydı. Ama şimdi sanki başka bir anlam yüklenmişti. “Hiçbir şeyi özlemedim seni özlediğim kadar.” Karısının yanında onu özlüyordu. Olacak şey miydi? Karısına baktı. Bir yastıkta tam kırk yıl geçirdikleri karısına.

İlk gördüğünde dönüp peşine takılmıştı. Üzerinde siyah beyaz, vücuduna sınıksız oturmuş bir elbise vardı. Elindeki bir kitabı göğsüne dayamış, hiç sağına soluna bakmadan, kendinden emin bir şekilde caddede yürüyordu. Arkasından baktığında, bir arı belı gibi olan incecik beline, yusuvarlak kalçalarına hayran olmuştu. Kendisini asıl etkileyen yüzüydü. Sımsiyah saçlarının altında koyu renk gözleri ile bir uzak doğu güzeli gibiydi. O saçlara, o gözlere şiir bile yazmaya çalışmıştı sonraları: “Gökten üç zeytin tanesi düştü avuçlarıma / Gözbebeklerine koydum ikisini, biriyle saçlarını boyadım tel tel...” Bir yaz akşamı deniz kenarındaki şirin bir köyde yeniden karşısına çıkmıştı o sımsiyah saçları, incecik belı ile. Bir çeşme başında başlamıştı her şey güğümüne su doldururken. Sonra yıllarca içtikleri su ayrı gitmeyecekti. Âşık olmuştu, sevmişti. Nişanlılık, evlilik, iki muhteşem çocuk ve tam kırk yıl süren mutlu bir yaşam. Karısına bir kez daha baktı. Utandı. Şimdi onun yanında başkasını özlüyordu, âşık olduğu kadını.

Bir cumartesi sabahı evinin yakınındaki bir kahvehaneye davet etti. “Benimle sabah kahvesi içer misin?” Olur dediğinde sanki dünyalar onun olmuştu. Liseli âşıklar gibiydi. Bu buluşmanın heyecanı sarmıştı her tarafını. Evden çıkmadan evvel bir Candan Erçetin şarkısı doldurdu kulaklarını. Sonuna kadar dinledi. İşte dedi benim şarkım bu. Şarkıya eşlik ettiğini,

mırıldandığını sonra da keyifle ısıklık çaldığını fark etti.

*Sen bana müjde misin umut musun sevgili
Kim demiş geçti mevsim ufukta göründü kar
Bu kaçınıcı bahar sakın sorma sevgili
Benim olgun gönlümde aşkının telaşı var
Bu kaçınıcı bahar sakın sorma sevgili
Benim yorgun gönlümde aşkının telaşı var*

Gönlündeki telaşla buluşacakları yere uçarcasına gitti. Yolun karşısından üstünde pembe askılı bluzu, vücudunun tüm kıvraklığı ve güzelliği ile geliyordu. Heyecanlandı. Eli eline değdiğinde daha da arttı kalp atışları. Öpüştüler. Kahvehanenin en kuytu yerine oturduklarında mutluluğun bir tanımı da bu olmalı dedi. Gözlerini ayıramıyordu kahvelerini yudumlarken yüzünden. Gözlerinin içine girmek ister gibi bakıyordu. Onun gözbebeklerinden yayılan ışıltıyla aydınlanmıştı sanki gün.

Güneş daha parlak, gökyüzü daha maviydi. Derin bir nefes aldı: “Biliyor musun güzelim, sana âşık oldum bu yaşta” sözcükleri dökülürdü birden ağzından. Hafif bir gülümseme geçti yüzünden. “Teşekkür ederim” dedi. Birdenbire elleri buluştu. Öylece kaldılar bir süre. Bir kez daha yineledi içinden, “Mutluluk işte bu, hem de yaşamımın gün batımında.”

Ayrıldıklarında ayakları yere basmıyordu sanki. Uçar gibiydi. Bir kuşkanadı gibi çarpıyordu kalbi. Parktaki çiçekler bu kadar güzel miydi gelirken? Ağaçların yeşili, kuşların ötüşü, havuzda akan suyun şırıltısının sesi bu kadar güzel miydi? Yıllar öncesine gitti düşünceleri bir ara. Uludağ’ın eteklerinde sabaha kadar sohbet ettikleri o kısa boylu sanatçının dediklerine... “Düşünebiliyor musunuz? Onu görünce yüreğimizin atışı hızlanıyor, ateş basıyor yüzünüzü, bir heyecan dalgası kaplıyor her tarafınızı...”

Âşık olmuştu ve mutluydu. Arkasından bir kere daha baktı. Evden çıkmadan önce dinlediği Candan Erçetin şarkısından iki dizeyi mırıldandı. “Sana değdiğinden beri ellerim / Bütün kış dallarında tomurcuklar var...”

O günün sonunda karısıyla balkonda yan yana oturuyorlardı. Hava kararmıştı. Ay karanlığı vardı. Kafasını kaldırıp gökyüzüne baktı. Onu düşündü. Yaşamının karanlığına parlayan bir yıldız gibi girivermişti. Koca usta Nâzım’dan dizeler düştü aklına: “... seyreliyordu Kocatepe’den / Dünyanın en yıldızlı karanlığını.”

Onsuz karanlığı içinde yalnızdı.

Mithat ÖNAL

Tekerlekli sandalyenin üzerinde nasıl görüldüğünü bilmiyordu. Evden çıkmadan önce annesi saçlarını toplamış, arkada topuz yapmıştı. Ayakkabılarını giymeden önce, aynaya bakmış kendisini beğenmemişti. Annesine topuzu bozmasını söylemiş ancak anne topuzu bozmak istemeyince kendisi bozmuştu, ince parmaklarıyla. Annesi hep şikâyet ederdi saçlarının dağınık olmasından. “Bana toplamak yakışmıyor. Ben yakıştıramıyorum” dese de, annesi “Dağınık saç gözlerine iniyor. O güzel gözlerin kanlanıyor” bahanelerini üretirdi.

Kapıyı çektiğinde üç kez kapanıp kapanmadığını kontrol etti annesi. Âdetiydi. Annesi ne kadar da “Tedbir bu kızım. Zaman kötü” dese de, bunun bir hastalık olduğunu biliyordu Meral.

Parka geldiklerinde gözlerini etrafta gezdirdi. Acaba gelecek miydi? Yoksa o bir tesadüf müydü? Annesi de şaşkındı esasen park tutkusundan. “Sen hiç parka gelmezdin. Ne oldu da park özlemin arttı birdenbire?” Cevap vermedi annesine. Gözlerini etrafta gezdirdi. Çocuklara takıldı bakışları. Kimisi kaydırafta kayıyor, kimisi kule gibi bir şeyin içerisine giriyor ve onun içinden aşağı doğru kayıyordu. Park cıvıl cıvıldı.

Kendisi de bir gün kayabilececek miydi? Çok özlediği ip atlama oyunundan oynayacak, her defasından diğer kızlardan daha uzun süreli atlayacak, kızlar “Yeter artık Meral, biraz da biz atlayalım. Sabahtan beridir sen atlıyorsun, anlaşıldı bu gün senden bize sıra gelmeyecek” diyecekler. Hele bir de seksek oynamak. Ne kadar da özlemişti. Biliyordu, bir daha hayalindekiler olmayacaktı ve bunlar hep hayallerinde kalacaktı. Bir daha seksek oynayamayacak, ip atlayamayacak, kaydıraftan kayamayacak, Salih ile koşu yarışına giremeyecekti. Salih her defasında kendisini geçse de güreşe doymayan pehlivan olacak, bir daha deneyecekti. Ama bu kez değildi. Annesinin seslendiğini bile duymamıştı. Annesi dürttüğünde kendisini topladı.

Söz vermemişti gelmek için. Bir umut da vermemişti. Sadece göz göze gelmişler, çocuk gözlerinin derinliklerinde kaybolurken dudaklarından şu cümleler dökülmüştü “Siz her zaman bu parkı güzelleştirir misiniz?” Önce kızmıştı çocuğa. Kendisine asıldığı için terslemiş, hatta azarlamıştı da. Çocuk geri adım atmayınca yumuşamış, sadece gülümsemişti. Bu kadardı. Sadece bu kadarlık bir yaşanmışlığın peşine düşer miydi acaba? Düşer de gelir miydi? Bilmiyordu. Gözleri yeniden etrafta gezinmeye başladığında, bir çocuk kaydıraftan düşmüş, diğer çocuklar başına toplanmıştı. Bir gün kendisi de öyle düşecek miydi bu kaydıraftan? Ya da ilerde, çok ilerde bir çocuğu olduğunda, o da düşer miydi? Ya da bir çocuğu olacak mıydı?

Birden geçmişe gitti. O kara güne. Hayatının dönüm noktasına. “Benim yıldızlarım yollara saçıldı” dediği güne. Okul çıkışıydı. O gün annesi biraz geç gelmişti. Okulun bahçesinde beklemek sıkılmıştı. Biraz duvar kenarında gezindikten sonra yol kenarına çıkmıştı. Ortalık kalabalıktı. Öğrenciler ve veliler ite kaka ilerliyorlardı. Bağırınlar ve çağırınlar. Okul servisleri adeta birbirine girmişti. Bu hengâmede arkadan bir grup öğrencinin itişirmesiyle dengesini kaybetmiş, yere kapaklanmıştı. Canının

SEVGİLİ

Attilâ İlhan'ın o bilge bakışına.. yine

güzeller güzeli/ bakışı
rengi sihir bir ayna

düşleri binbir kırık görüntü
binbir sırları dökük deniz

binbir ah düşüyor alınına
uzun riya saçlarıyla
gökyüzünden
erken çözülmüş
bir rüzgârın savurduğu

kırık camlarında ıssız hayatların
bu yerlerin ilk lalesi sevgili
scarlet kırmızısı rengiyle nermin:
--siz'siniz

serin tiz görüntüsünü saklıyorum
gece'nin dar camlarında

inci yıllar mevsiminden kalan
yıldızlar yangını aşkımızın

yanmasıyla, ayağa kalkmış, tam da bu sırada servis aracının hareket edeceği tutmuş. Gerisi yıldızların yere bir bir dökülmesiydi işte.

Elini uzattığında utanmıştı. Yanaklarının kızardığını hissetmişti. Gözlerini hafiften kaçırır olmuştu. Maviye çalan gözleri buğulanmıştı ister istemez. Saçlarının dağınık olması umurunda olmamıştı, ellerinin titremesi, boğazının kuruması, sözlerin dudaklarında kalması, bir türlü dökülememesi...

Etrafa yeniden göz gezdirdi. Çocukların tatlı çığlıklarından ve yanı başlarında duran ağacın tepesine konan kuşların cıvıltılarından başka hiçbir ses ve soluk yoktu. Küçük bir umutsuzluk yüreğinin bir yerlerine sessizce düştü. İçi acıdı. Yanmak gibiydi. Gözleri yere düştü. Kirpikleri gözlerine daha bir indi. İnce parmakları kendisini hiç yalnız bırakmayan kader arkadaşı, yoldaşı tekerlekli sandalyeye daha bir yapıştı. Parmakları acıyana kadar sıkı. Kendisini fazla sıkıldığını farkında bile değildi. Gözlerinden akan yaşlar beyaz gömleğinin üzerine düştü. Annesi görmüş müydü? Umurunda değildi. Derin bir iç çekti. “Belki de acıdı” diye mırıldandı. Bu düşünce canını daha bir yakmıştı. Acımak ve acınmak. İlk defa bu kelimelerin canını bu kadar yaktığına, içini bu kadar kanattığına şahit oluyordu. İnce parmaklarıyla can dostunu bir kez daha sıkıca kavradı. Rüzgârda dağılmaya yüz tutmuş saçlarını toplamaya çalışan annesine baktı. Anne gözlerinde okudu bir kez daha sevgiyi.

Pelin ÖZER

DAĞ

*Arzunu dondur ve hatırla onu
Uzaktaki bir dağ gibi*

...
Sadece kuşların ve meleklerin adını bilir
Sabır dilinde konuşur

Ateşi tutuşturan soluğu uzak insanlardan
Yakın tohumun hücre sine

Onu tanıdığımda yalnızdı
Bakışını kaçırmıştı benden

Ateşte seken kurbağa

...
Sadece sabahları yürür
Şarkı söyleyerek ıssız patikalarda

Ve kimseye sezdirmeden
Yağmurun kalbini dinler

Dağa tırmanan yol avuçlarında birikmiş
Elleri büyük yüzünden

Sertleşen deride iki mavi ışık beneği

...
Onu tanıdığımda yalnızdı
Ateş yakmıştı birlikte

Su gibidir geceleri alev, demişti
Sözcüklerle silinir
Sessizlikte tutuşur

Gözlerimiz açılıp kapansın ayla birlikte
Yıldız biriksin içinde

...
Oturmuştu dağa karşı
Sessizlik ayakucumuza kıvrılıp
Uykumuzu çalmıştı

Sormuştum bir an içimden:
Neden böyle yalnız, bakışsız?

Yanıtı rüzgâra sarmıştı

“Yalnızlık yoktur bakışın yoksa”

...
Uçuruma doğru
Çamın kokusu çarptı teninden yanaklarıma

Yaprakların ezildiğini duydum
Hafif adımlarının altında

Soluğuyla süzülüp sızarak damarlarıma
Süt dolu bir tas uzattı bana

Ilık dağçileği ve kekik

Biriken hatırayı burada sakla dedi, boşalınca
İçtiğin her damlayı şiirinle mayala
Ve daima fısıltıyla konuş güneş doğduğunda taşlarla

Şirinevler, 15 Eylül 2009 - Gümüşlük Akademisi, 22 Temmuz 2010

Hüseyin ALEMDAR

TEFEKKÜR

Onat Kutlar'ı anarken Emel İrtem'e

adı kan olan bir yerde dur ve beni oraya çağır
aşk çocuk ve anne olmaktadır orda bir yerde
orda zaman dağın rahmine ekilmiş kiraz çekirdeği--
kendime dağ yalanyım beni oralarda uyut dinene kadar
beni dinle iki dinde: *Hakkâri'de Bir Mevsim* ve *Oramar*

adı san olan bir yerde dur ve beni oraya çağır
aşk çocuk ve baba olmaktadır orda bir yerde
orda Allah en tersinden ağlayan lale cenneti--
kendime kent bıçağımı beni oralarda yara'lağğğ
beni öldür iki dilde: *Unutulmuş Kent* ve *Mordagğğğğ!*

bir adı kan bir adı san olan bir yerde aşk ölüm kadar
dilsiz sevap: aşk ve çocuk, doğu iki dağın birbirini öpmesidir
orda ân ve zaman katı yükseklerde şahin-serçe kardeşliği
denir ki: *“Doğunun tekrarıdır ışık/ateşin yanında yeşerir!”*

aşk ve çocuk! otuz yıl var kalbim elimde kör eğe
âh, bir yanım anne bir yanım baba benim
kalbi elinde olan bulutlara gömülmez deme
al bu şiir senin olsun--vasiyetimidir, göm beni göğe!

Acem ÖZLER

BEN YİNE DE YENİLGİLERE İNANDIM

ben dağlara ve rüzgâra inandım
bir atın yelesinden akan tere

ben yıldızlarla geceye inandım
yıldızlar ki gecenin hafızasıdır
ben o hafızada yanan bir hatıraya inandım

ben hem dağlara çıktım
yalnızlığımın ateşinde ısındım
hem şehre indim
yalnızlığıma yenildim aynalarda

ben hem bir ceylanın ürkek edasına vuruldum
hem bir aslanın yaşama hakkına inandım
sevgiliye verilen güle
mezara bırakılan bir karanfile inandım

bir eşkiyanın asaletine
dağlarda cesaretine, şehirde esaretine
ben bir ananın yakarışına inandım

tenden akan şehvet
gecenin ırmağına karışıyor
ben o ırmakta kutsanan ruha inandım

zaferlere ihtiyacımız vardı, biliyorum
ben yine de yenilgilere inandım

HATMİLER

Kapının yüzü soldu, yağmur
Kendini bekledi, büyülü soluğun buldu
Beni, pencereni açtın bana
Yaramaz yaram kaşındı
'Kuş' dedin, 'Uçmayı öğrendi'

Deniz uzak, yakan gövden, yakın
İçim, zıpkın yemiş dalga
Dilim, azgın fırtına, kösnül
Çalkalanıp durur özlem
Deniz, senin gözlerine dolar boşalır
Apışarası ıslak günler Hayber Kalesi
Boncuk oldum boynuna
Serçedir kuşların şahı
Küçüktür ama büyüktür aşkı
Öyledir, aşk büyütür buğdayı
Ölüm ise küçültür insanı
Susarsam, düşüne say beni

Çocukluğum nereden bilsin
Annem yok artık benim
Uzak bir dağ kadar yalnızım
Durup düşününce seni

Bir oyuna dönüşse
Düşler peş peşe düşse
Peşime, oyun bozulmasa
Oynayan sırta kadem basmasa
Gençliğimi kim ne yapsın şimdi

Sofa, balkon, oda
Üç hayaletin kanatsız kanatları
Korsanlığa alışamamış bir gece
Gök yırtıyor kendini gümbür gümbür
Şimşek hızıyla iniyor yağmur
Yatak, yasak, körebe
Saklambaç olsun sevişmek
Seninle görünce o düşü

Yolumda haramiler hatmileri bekler
Yüreğimde sağır bir sızı sızıp durur

ESKİ EV

Konsolun üstündeki aynaya
yakalandı; kendinden gizlediği
onca şeyin en somutunu ararken...
Çekmeceler, örtü altı, arkası aynanın...
Yok! Burada da yok!
Kaç andaç eskiten bu ev
belki de böyle beslendi-
Zaman cangılında bir hayvan!..

... Bu kez
kendi baktı
kırık-
çoktan ıssız aynaya

"İşte", dedi, "Görünmek!
Tozlu, sırsız-
göge bulut gölgesi..."

Çıkarken
usul örttü kapıyı
aradığı ne ise
bir de böyle ürkmesin!

Metin FINDIKÇI

EKSİLEN

Gözlerim doldu,
tökezleyeceğimi bildiğim bir ehabil tufanında
yaşadığım tükettiğim ömrümden eksilttiğim
bir aşktan;
mektubun hayat bilgisi
radyonun kış akşamları
tunç muydu
bakır mıydı
cebimde sıkıca tuttuğum
ellerimde hâlâ kirini taşıdığım
delikli kuruşlarla aldığım
anason şekerinin
tadından.

Yayın Yönetmeni	: Ramis Dara (Mollagürani Mah. Teker Sok. No: 8, Osmangazi-BURSA. <i>Gönderilerin bu adrese değil, aşağıdaki PK adresine yapılması önemle rica olunur.</i>)	Katkı Payı	: 25 TL.
Yayın Danışmanları	: İhsan Üren, Gültekin Emre, Serdar Ünver, Nahit Kayabaşı.	Posta Çeki	: Ramis Dara adına açılmış 6025702 numaralı hesap.
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü	: Tülay Elal Muş (Barış Mah. Adalet Sok. Adaletkent Sitesi H Bl. D: 3 Nilüfer – BURSA)	Banka hesabı	: Ramis Dara adına Finansbank Fomara Şubesindeki 21329696 numaralı hesap.
Yazışma Adresi	: Ramis Dara PK 68 16361 Ulucami – BURSA	Baskı	: Akın Erim Matb. Hocalizâde Cad. 7/27 Setbaşı – BURSA
Yayın Türü	: Yaygın süreli yayın. ISSN 1305 – 7685		
E- Posta	: akatalpa@hotmail.com		

Ocak 2000'de Bursa'da Ramis Dara, Melih Elal, Serdar Ünver, Ali Özçelebi ve arkadaşları tarafından kurulan şiir ve eleştiri ağırlıklı aylık edebiyat dergisi *Akatalpa* (www.akatalpa.com), şair ve yazarlarının bağışladıkları telifler, İhsan Üren'in ve başka bazı şiir dostlarının sürekli katkısıyla yayımlanmaktadır.